

ULUSLARARASI HUKUK BAKIMINDAN KENDİ KADERİNİ TAYİN ETME HAKKI VE ÇEÇENİSTAN SORUNU

Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir AKIL
İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı

Canan KÜÇÜKALİ
Hakim

GİRİŞ

I. ULUSLARARASI HUKUKTA KENDİ KADERİNİ TAYİN ETME HAKKI

A. KAVRAMIN KISA TARİHÇESİ

B. KENDİ KADERİNİ TAYİN ETME HAKKI KAVRAMI VE BU HAKKIN ULUSLARARASI HUKUK BAKIMINDAN NİTELİĞİ

II. ÇEÇENLERİN BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİNİN TARİHÇESİ

A. ÇEÇENLERİN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

B. ÇEÇENİSTAN'DA 1989 SONRASI GELİŞMELER

III. ÇEÇEN MESELESİNİN DİĞER ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI VE ÇEÇEN TEZİ

A. ÇEÇEN ÖRNEĞİNİN DİĞER KENDİ KADERİNİ TAYİN ETME ÖRNEKLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

B. ÇEÇENLERİN TEZ VE İDDİALARININ DAYANAKLARI

SONUÇ

KAYNAKÇA

GİRİŞ

“Halkların Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı (The Self-Determination of Peoples)”, İlkçağ düşünürlerinden Aristo'nun “Büyük imparatorluklar ile değil, şehir devletleri ile en iyiye ulaşılacağı” düşüncesinden hareketle Yunanistan'da 158 şehir devleti tarifine kadar eskiye uzanmaktadır. Çeşitli milletlerarası sözleşmelere ve andlaşmalara konu olan ve halen gündemdeki yerini kaybetmeyen bu kavram, ülkelerin uluslararası hukukta varlığını kabul ettikleri fakat kendi açılarından zararı olabileceği düşüncesiyle tanımını yapmaktan kaçındıkları ve sınırlarını belirleyemedikleri günümüze değin tartışmalara konu olmuş esnek bir kavramdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, her ne kadar iç içe girmiş olsalar da kendi kaderini tayin etme hakkı ile azınlık hakları farklı kavramlardır. Bu nedenle, bizim burada konuyu sadece kendi kaderini tayin etme kavramı çerçevesinde ele alacağımızı vurgulamak

gerektiği kanaatindeyiz.

Orta Asya ve Kafkasya'da devletler ve uluslararası, şirketler arası petrol savaşları ve boru hatları konusu konuyu karmaşıktırmaktadır. Bölgedeki, çatışma petrol ve doğalgaz rezervlerinin yönlendireceği boru hatlarıyla yeni bir boyut kazanmış Rusya bu hatları kendi topraklarından geçirmeye çalışmış ABD ve müttefikleri aleyhine stratejik çalışmalar yapmış ve kendi boru hatlarını geçirmeyi çalıştığı Çeçenistan'da kanlı bir mücadele yürütmüştür(1). Petrol yollarının kendi topraklarından geçmesini isteyen Kremlin yönetimi, bu yolda bölgesel çatışmaları bir bahane olarak kullanıp yakın komşuları üstündeki kontrolünü arttırmış ve bölgedeki yeni cumhuriyetlerin hareket alanlarını daraltmaya çalışmıştır(2). Bu konu dikkate alınmadan Çeçenlerin bağımsızlık mücadelesinin ve kendi kaderini tayin etme hakları konusundaki tartışmaların anlamlandırılması imkânsızdır. Ancak yine de, uluslararası ilişkiler konusunu

bir kenara bırakarak, bu çalışmada kendi kaderini tayin etme hakkı bakımından Çeçenistan'ın statüsü ele alınacaktır. Çeçenistan'ın terörizm, insan hakkı ihlalleri, soykırım yönünden uluslararası hukuk açısından incelenebilecek sorunları mevcut ise de bu sunumumuzda kendi kaderini tayin etme hakkı açısından konuyu irdeleyerek Çeçenistan'ın geçmişi ve bugünü ile durumunu ve kendi kaderini tayin etme hakkına sahip olup olmadığı hususunu incelemeye çalışacağız.

ANAHTAR KELİMELEER:

Uluslararası Hukuk,
Çeçenistan,
Self-Determinasyon,
Bağımsızlık,
Azınlıklar,
Kafkaslar.

I. ULUSLARARASI HUKUKTA SELF- DETERMİNASYON HAKKI

A. KAVRAMIN KISA TARİHÇESİ

“Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı”na dayanarak 1581 yılında Hollanda İspanya’dan ayrılıp bağımsızlığını ilan etmiştir. 1776 tarihli Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve 1789 tarihli Fransız İnsan ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi de bu hakka değinmiştir. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ile Amerikan Halkı İngiltere tarafından idare edilmeye razı olmayacağını bildirerek ulusal kendi kaderini tayin etme talebiyle ortaya çıkan, ilk sömürge halkı olmuştur(3).

“Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı” devletler hukukunda zaman zaman el değiştiren topraklarda uygulanmıştır. Referandumlar ile bir bölge halkının hangi devletin egemenliğini tercih ettiklerini belirlemeleri istenmiştir. Örneğin; Fransız orduları tarafından ele geçirilen bazı yerlerin Fransa’ya katılmasını meşrulaştırmak üzere de ölçüt olarak halkoylaması kabul edilmiş; devrimden hemen sonra ele geçirilen 1791 Venaissin, 1792 Savoyen, 1793 Nizza (o zamana kadar Sardunya krallığına ait olan) şehirlerinde herhangi bir toprak kazanımının veya egemenlikte herhangi bir değişimin ilgili halkın rızası olmaksızın gerçekleşmemesi gerektiğini dünyaya göstermek üzere referandumlar yapılmıştır(4).

İlk olarak Bolşevik doktrin uluslararası hukuk prensibi olarak bu hakkı yorumlamış ve Stalin, 1913 yılında ulusların egemenlik hakkının ve onların egemenliği altında yaşadıkları devletten ayrılma haklarının olduğunu söylemiş; “Marksizm ve Milli Mesele” adlı kitabında “Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı”nın, bir ulusa, ana devlet-

ten tam ayrılma ya da özerklik hakkı verdiğini savunmuştur(5). Birkaç yıl sonra Lenin “Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı” adlı eserini yayınlamış ve bu prensip, 1917’de yayınlanan “Rusya Halklarının Hakları Deklarasyonu”nda ve 1918’deki ilk “Sovyet Anayasası”nda da yer almıştır. Lenin eserlerinde “Ulusların Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı” kavramını ortaya koymuş, bir ülkenin veya bölgenin ilhakının “Bir Ulusun Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkının İhlali” olacağını belirtmiş ve “self-determinasyon”un “ayrılma”yı da kapsamakta olduğunu belirtmiştir(6). “Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı” ile 1917’de Finlandiya ilk olarak bağımsızlığını ilan etmiş; bir yıl sonra da Rusya’ya bağlı diğer ülkelerden Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Gürcistan, Beyaz Rusya, Ermenistan ve Azerbaycan bağımsızlıklarını ilan etmiştir.

Milletler Cemiyeti zamanında, “kendi kaderini tayin etme hakkı”nın uygulama alanı sadece Avrupa ile sınırlı kalmış ve Orta ve Doğu Avrupa’da sadece Çekoslovakya, Macaristan ve Polonya bu ilkeyi kullanarak bağımsızlığına kavuşmuştur. Konuyla ilgili olarak Aaland Adaları Davasında alınan karar, “Birleşmiş Milletler Andlaşması”nın kabulüne kadar hâkim olan görüşü yansıtmaktadır(7). Aynı görüş BM döneminde de sürmüş ve BM, bağımsızlık elde eden Kongo’dan ayrılmak isteyen Katanga Bölgesi’ne ilişkin 1961’deki ve Nijerya’dan ayrılmak isteyen Biafra Bölgesi’ne ilişkin 1967’deki kararlarında bu hakkın, koloni yönetiminden çıkma hakkı tanıdığını ama bu bölgelerin kendi devletlerinden ayrılma hakkını içermediğini ortaya koymuştur(8).

İkinci Dünya Savaşı sürerken, 14 Ağustos 1941 tarihinde İngiltere Başbakanı Churchill ve ABD Başkanı Roosevelt tarafından yayınlanan “Atlantik Be-

yannamesi”nin 2 ve 3. maddelerinde “kendi kaderini tayin etme hakkı”ndan bahsedilmiş ve savaş sonrası bu kavram uluslararası hukuka girmiştir(9).

Bu hak, 1945 yılında Birleşmiş Milletler Şartı’nda tüm halklar için öngörülmüştür. Şart’ın BM’nin amaçları ve ilkelerini düzenleyen ilk bölümünde “principle” olarak bahsedilen bu hak, Fransızca tercümede “hak” olarak çevrilmiştir. Andlaşma’nın 1. maddesinin 2. fıkrası ile 55. maddesinde de ayrıca açıkça bahsedilmiştir(10).

B. SELF-DETERMİNASYON HAKKI KAVRAMI VE BU HAKKIN ULUSLARARASI HUKUK BAKIMINDAN NİTELİĞİ

“Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı” asıl olarak; bir halkın, toplumun ya da ulusun kendi kaderini kendisinin belirleme hakkıdır(11). Bu prensip; özellikle bir toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yaşama biçimini belirleyen siyasi rejimini de kendisinin belirlemesine müsaade eder(12).

“Milletlerin kendi kaderini bizzat tayin hakkı (droit des peuples à disposer d’eux-mêmes)” anlamına gelen “kendi kaderini tayin etme hakkı (right of self-determination)”, Eski ABD Başkanı Woodrow Wilson’un ilkelerinde de yer almıştır(13). 1917 yılında Almanya ve Avusturya’nın barış girişimleri İtilaf Devletleri’nin barış koşullarını ağırlaştırmak istemeleri nedeniyle başarısız olduğunda, Başkan Wilson, gelecek barışın esaslarını bildiren “14 ilke” sini açıklamış; 8 Ocak 1918’de de barışın demokrasinin ve küçük milletlerin bağımsızlığının esaslarını saptama amacıyla Kongre’ye mesajını göndermiştir.

Batı Avrupa’daki sosyal uyanış ile ortaya çıkan fakat modern şekliyle 18. Yüzyılın ikinci yarısından sonra sağlam

temellere dayanmaya başlayan bu kavram, geçmişte devletlerin ulusal yetki alanına giren bir sorun olarak görülmüş ise de bugün bir uluslararası hukukun bir parçası ve sorunu olarak görülmektedir(14). “Kendi Kaderini Tayin Etme”, uluslararası örgütlerin, özellikle Birleşmiş Milletler Örgütü ve Afrika Birliği Örgütü’nün, ana amaçları arasındadır. Bu örgütler, gerektiğinde iç çatışmalara bu ilkenin uygulanmasını sağlamak amacıyla karışmaktadır.

1945 Birleşmiş Milletler Şartı’nda da bahsedilen bu hak “bir halkın bağımsız bir devlet kurmak dâhil, dilediği devlete bağlı olmayı seçme hakkı” demektir. Bu hak uluslararası hukukta, önceleri sadece başka bir devletin sömürgesi altında bulunan halklara tanınmakta ve sömürgeleikten kurtulma (décolonisation)” durumunda geçerli olan bir hak iken, günümüzde sömürge ülkeler, işgal altındaki ülkeler ve ırkçı yönetim altındaki ülkelere tanınarak sınırlanmış ve bunların bağımsız devlet kurabilmeleri kabul görmüştür(15).

BM Güvenlik Konseyi ise, 1960’taki bir çözümlenmesinde özetle “ ‘Kendi Kaderini Tayin Etme’, sömürge altındaki tüm halkların hakkıdır. Politik, ekonomik, sosyal ve eğitim alanlarında hazırlıksız olma bağımsızlığın geciktirilmesi için bir bahane olarak kullanılamaz” ifadesini kullanarak kavramın içeriğine katkıda bulunma fırsatı elde etmiştir(16).

Uluslararası hukukun temel prensiplerinden birisi olan “Ülkelerin sınırlarının ihlal edilmeyeceği” anlayışına uygun “temsili yönetim teorisi”ne göre “halk”; bir devletin etnik, dini, kültürel ve ırki olarak farklı vatandaşlarıdır. Bu teoriye göre “kendi kaderini tayin etme hakkı” sadece belirli bir devlet içerisindeki tüm nüfusun egemenliği anlamına gelir. Liberal demokratik bu anlayışta devletin göre-

vi egemenliği temin etmek olduğundan “self-determinasyon”, “ayrılma” hakkından farklı algılanarak bir ülkede bütün vatandaşların ekonomik, sosyal, kültürel olarak demokratik süreçte eşit bir şekilde dâhil olmaları anlamına gelir. Irk, din, kültür, dil, coğrafya ve bölgesel yoğunluk gibi net objektif kriterlere göre de bu tanım farklı bir şekilde yapılabilmektedir. “Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı”nın uygulanmasında nesnel ölçütlere dayanan bir “halk” tanımının yapılamaması “self-determinasyon”un “insan hakları” çerçevesinde ele alınmasına neden olmakta, bu ise “self-determinasyon” sahibi bir topluluğun varlığını tayin etme hakkının, toplumun kendi yetki alanında kabul edilmesini gerektirmektedir(17).

1981 BM raporu ayrı bir kültür, dil, din, ortak tarih duygusunu, toplumsal kimliği sürdürmeye bağlılığı ve tanımlanmış bir toprakta bütünleşmeyi halk olmak için gerekli ölçüt olarak belirtilmiştir. “Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı”ndan yararlanmak için, ayrıca içinde yaşanan devlet ve milletlerarası arena da kabul görme, “öteki tarafından tanınma”ya da gerek duyulmaktadır.

“Kendi Kaderini Tayin Etme”, devletlerin, toplumların ve bölgelerin üzerinde çeşitli etkiler yaratmıştır. Fakat 21. Yüzyıl’ın başında uluslararası sistem gibi kavramın anlamı ve etkisi de değişmektedir. Aynı zamanda kendisinin de romantik emeller yaratma gücüne ve devrimci, başkaldırıcı ve radikalleştirici etkiye sahip olduğu da ispatlanmış durumdadır. Öyle ki, bu hak bir çeşit egemenlik veya bağımsızlık trendine girdiği takdirde bir devletin sınırlarını değiştirebilir, bir kıtayı ve hatta tüm uluslararası sistemi etkileyebilir. En önemli etkisinin birey olarak çocukların, kadınların, ailelerin ve toplulukların üzerinde görüldüğü Bosna, Keşmir, Çeçenistan,

Somali, Kosova, Eritre ve Filistin(18) meselelerinde ispatlanmış durumdadır ki, bu haliyle konu stratejik tartışmaların veya akademik çalışmaların ötesinde bir insanlık dramıdır(19).

Kendi Kaderini Tayin Etme hakkının devletlerin iç örgütlenmelerine ilişkin yönü belirli ortak özelliklere sahip bir halkın dilediği yönetim biçimini, herhangi bir dış baskı olmadan seçmesi hakkıdır. BM uygulamalarında, sömürgeler dışındaki topluluklara bu hakkın tanınmasının devletlerin iç işlerine karışmama ve ülkesel bütünlük ilkesine aykırı işlemler olarak görülür. Bu yönetim biçimini seçme hakkının giderek ekonomik bir içerik de kazandığı ve devletlerin doğal kaynakları üzerindeki sürekli egemenliğinin kendi kaderini tayin etme hakkının bir parçası olduğu BM Genel Kurulunca kabul edildiği görülmektedir. Bu hak, sınırlı olmayıp bir kez uygulandıktan sonra sona ermez(20). Fakat, kendi kaderini tayin etme konusundaki tüm tartışmalarda ülke bütünlüğü ve uluslararası istikrar öncelikli görülerek hakkın uygulanmasında sınırlayıcı bir rol oynamıştır(21).

Dışsal kendi kaderini tayin etme ise bir halkın -bağımsız bir devlet kurmak dâhil- dilediği yönetim biçimini seçme hakkını belirtmektedir. Bir toprak parçasında yaşayan ortak özelliklere sahip bir topluluğun geleceğini, uluslararası statüsünü belirleyerek, kendi devletine ve egemenlik haklarına sahip olması, yani bağımsızlığıdır. Bu hak sınırlıdır; bir kez kullanılır. Bir sömürge halkı bir kez kendi kaderini tayin etme hakkını icra ettikten sonra bu hak sona ermektedir(22).

Günümüzdeki genel kanaate göre, kendi kaderini tayin etme hakkı, bir uluslararası örf ve adet kuralı haline gelmiştir. Bunun aynı zamanda bir uluslararası “Buyruk Kural (Jus Cogens)” olarak kabul edilebilece-

ği de ileri sürülmektedir(23).

Demokratik bir ülkede yaşayan bütün birey ve gruplar yönetime katılarak kendi geleceğini belirleme hakkını kullanır. BM'nin 2625 sayılı ve 24 Ekim 1970 tarihli kararıyla bu hakkın hangi hallerde kullanılabileceği saptanmıştır. Çokuluslu bir ülkede sömürge olmayan bölgelerde farklı etnik gurupların ayrılma istekleri devletler hukukunda kabul görmez. Ancak, aynı topraklar üzerinde bir halk, memleketi yönetecek yasama ve yürütme organlarını seçme ve seçilme hakkından yoksun kılınırsa ve hükümetleri kendilerini temsil edemez duruma gelirse; o halka baskı, şiddet ve ayrımcılık uygulanırsa; insan hakları yok edilirse; bütçeden dışlanırsa; devletten kovulup devletsiz bırakılır ve kültürel ve fiziki varlığı yok edilmeye çalışılırsa o zaman kendi kaderini tayin etme hakkı tartışılmaz şekilde geçerli olur. Bu durumda dıştan yardım alma ve arama hakları da doğar. Açık bir ayrımcılık uygulanması, ırkçı uygulamalarla belli bir etnisitenin vatandaşlık haklarından mahrum bırakılmaları gibi durumların yanında Bosna örneğinde olduğu gibi bir halkın yok edilmeye girişilmesi halinde bir etnik grubun "dışsal kendi geleceğini belirleme hakkı" olumlu karşılanmaktadır.

Buna bağlı olarak belirtmek gerekir ki, geleneksel olarak bir arada ve karışık bir şekilde yaşayan halklar, bulundukları ülkenin yönetimine katılabildikleri ve eşit vatandaşlık haklarından yararlandıkları sürece ayrılma ile sonuçlanacak kendi geleceğini belirleme hakkı iddiasında bulunamazlar. Böyle bir iddia siyasal görüş açıklamasından öteye geçmez(24).

AGİK sürecinde, bu sürecin ilk belgesi olan 1975 Helsinki Nihai Senedi'nin "İlkeler Bildirgesi" başlığı altında, "Halkların hak eşitliği ve kendi kaderini tayin etme hakkından

dolayı, tüm halkların her zaman tam bir özgürlük içinde, dıştan bir siyasi müdahale olmaksızın, ne zaman ve nasıl isterlerse, iç ve dış siyasi statülerini belirleme ve siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini diledikleri gibi sürdürme hakkı" tanınmaktadır. Aynı ilke katılımcı devletlerin, bu hakka "BM Andlaşması'nın amaç ve ilkeleriyle, devletlerin ülke bütünlüğüne ilişkin ve ilgili uluslararası hukuk kurallarına uygun davranarak, saygı gösterecekleri" ifade edilmiştir. Ülke bütünlüğünün korunması kaydıyla, halkların "Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı"na 1989 "Viyana Belgesi", 1990 "Yeni Bir Avrupa için Paris Şartı", 1991 "Moskova Belgesi" de yer vermektedir(25).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) zirvesinde 21 Kasım 1990 tarihinde 34 devletin başkanları veya başbakanları tarafından imzalanan "Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı" ile "Bölünme ve çatışma döneminin sona erdiği ve demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti ilkelerine dayanan yeni bir işbirliği döneminin başladığı"nın ilanı yapılmıştır. Türkiye de Paris Şartını imzalamıştır.

Son olarak Türkiye, Birleşmiş Milletler andlaşmalarından "İkiz Sözleşmeler" diye bilinen sözleşmeleri 4 Haziran 2003 tarihinde 4867 ve 4868 sayılı kanunlar ile kabul etmiş ve onaylanan bu sözleşmeler 18 Haziran 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir(26). "Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı"; 1966 da Birleşmiş Milletlerce hazırlanan ve Türkiye'nin de bu tarih itibarıyla onayladığı, "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi" ve "Madeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi"yle "Sömürge Halkları"nın da ötesinde evrensel bir nitelik kazanmıştır. Türkiye tarafından her Sözleşme'ye üç beyan ve bir çekince konmuştur. Her iki

Sözleşme'ye eklenen birinci beyan, İkiz Sözleşmeler'in ortak birinci maddesinde yer alan "self-determinasyon"a ilişkin olup bu beyanda, Türkiye'nin Sözleşmeler'den kaynaklanan yükümlülüklerinin BM Andlaşması'nın toprak bütünlüğüne ve ulusal güvenliğe ilişkin birinci ve ikinci maddelerine göre yerine getirileceği belirtilmiştir.

Uluslararası hukuk açısından "Kendi Kaderini Tayin Etme Prensibi"nin ana kaynağını Birleşmiş Milletler Şartı'nın 1. maddesinin 2. Bendi(27) ile dolaylı olarak 3. Bendi(28) oluşturmaktadır. Şart'taki haliyle "Prensip", devletlerarasındaki barış ve dostane ilişkilerin temeli olarak gösterilmiştir. BM Şartı'ndan önce de başta Avrupa olmak üzere dünyanın yeniden şekillendirilmesinde rehber olacak şekilde 1. Dünya Savaşı sonrasında Başkan Wilson, Lenin ve diğer liderlerce vurgulanmıştır(29). Prensip, BM Şartı'ndaki halini almadan önce 1941 Atlantik Şartı ve Dumbarton Oaks görüşmelerinde de işlenmiştir. Prensip, benzer şekilde her ikisi de 1976'da yürürlüğe girmiş bulunan Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 1. maddesinin 1. Paragraflarında(30) da bir hak olarak kabul edilmiştir.

"Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı"; yukarıdakiler dışında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı tarafından benimsenmiş olan 1975 tarihli "Avrupa Nihai Senedi", 1970'te BM Genel Kurulunca ilan edilen "Devletlerarası İşbirliği ve Dostane İlişkilere Dair Hukuki Prensipler Bildirisi", 1981 tarihli "Afrika İnsan Hakları Şartı", 1990 tarihli "Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı" gibi pek çok uluslararası veya bölgesel belge veya dokümanda da tanınmış bulunmaktadır(31).

Yukarıda belirtilen pek

çok uluslararası veya bölgesel belge veya dokümanlara girmiş bulunan kendi kaderini tayin etme hakkı; Nambiya, Batı Sahra ve Doğu Timor(32) davalarıyla Uluslararası Adalet Divanı tarafından da “herkese karşı ileri sürülebilene (erga omnes)” içeriği ile birlikte tasdik edilme fırsatı bulmuştur. Benzer şekilde UNESCO’nun 1985’ten 1991’e kadar süren “İnsan Haklarının İçeriğinin Aydınlatılmasına Yönelik Uzman Toplantıları”nda da teyit edilmiştir(33).

1990’lı yıllardan önce, devletlerin büyük çoğunluğuna göre, kendi kaderini tayin etme hakkı, sömürge yönetimi altında yaşayan halklar haricindekiler için uluslararası hukukun daha fazla önem taşıyan devletlerin egemen eşitliği, toprak bütünlüğü ve içişlerine karışmama ilkelere arkasındaydı(34). Bugün de aynı anlayış hâkim olmakla birlikte, devletler bu konuda milletlerarası sözleşmeler, andlaşmalar kapsamında yükümlü altına girmektedirler. Önceleri sömürge yönetimi altındaki halklara tanınan bu haktan, yüzyılın sonlarında (1989) Sovyetler Birliği’ndeki federe cumhuriyetler de yararlanarak ayrılmışlardır(35).

“Kendi Kaderini Tayin Etme Kavramı” sömürge halkların yanı sıra “Yerli Halklar”ı da ifade eder hale gelmiş; ancak, uygulanan milletlerarası hukuk, halkların bağımsızlıklarını kazanmaları konusunda dünyanın siyasal ve toplumsal gerçeklerini de göz önünde tutarak, “Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı”nın kullanımını birtakım şartlara bağlamıştır.

Daha önce bağımsız bir devlet iken yabancı ülkenin kuvvet yoluyla ele geçirdiği, ülkesinin egemenliğine tabi kıldığı ülkeler bu hakka sahiptir. Kuvvet kullanma yasağı öncesi, ülkelerin yaptığı fetihler hukuka uygun sayılır. Baltık Cumhuriyetleri olan Estonya, Letonya ve Litvanya “status quo ante”, yani “eski

hale iade”nin bir örneğidir. Litvanya ve Estonya 16 ve 24 Şubat 1918’de bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Letonya 18 Kasım 1918’de bağımsızlık ilan etmiştir. 20 yıl bağımsız parlamenter yönetimle yönetilen bu ülkeler 1939 yılında Sovyetlerin zorlamasıyla Molotov-Ribbentrop Paktını kabule zorlanmış ve 1940 yılında Rusya’ya katılmıştır. Ukrayna, Beyaz Rusya ve Türkiye Cumhuriyetleri ise bağımsızlıklarını eski Sovyet Anayasasından almıştır(36). Baltık Cumhuriyetlerinin önceden uzun süre devam eden ve tanınan devletler olması, onların tanınmasını kolaylaştırmıştır. Buna karşılık Eski Sovyet Anayasası’ndan kaynaklanan bağımsızlık hakkını kullanan diğerlerinin ayrılması ise sancılı olmuştur ki, Çeçenistan örneğinde olduğu gibi bu sıkıntılar halen kısmen de devam etmektedir. Bu bağlamda Ukrayna ve Kazakistan’daki ciddi Rus azınlığının haklarının sürekli dile getirilmesi; Azerbaycan’ın ayrılmasında Mayıs 1990 olayları; Beyaz Rusya ve Gürcistan’da muhalefet iktidar çekişmesinin Rusya’dan ayrı düşülmesi imkânsızdır. Rusya her zaman bu ülkeleri kendi hinterlandı olarak görmüştür. Bir federe devlet olan ve ayrılan bu ülkelerin durumu değerlendirildiğinde, Çeçenistan’ın Rusya’dan ayrılmaya çalışmasına gösterilen tepki daha iyi anlaşılır.

“Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı”, azınlıklara ve topluluklara değil, kolonilerde ve işgal altındaki topraklarda yaşayan halklara tanınan bir haktır(37). Bir ülkedeki geçerli kurallara bağlı olarak herhangi bir olumsuz ayrıma bağlı tutulmayan azınlıkların değişik özelliklere sahip olması kendi kaderini tayin etme hakkından yararlanacağı anlamına gelmez(38).

BM Kişisel ve Siyasal Haklar ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nin 1. Maddesinde güvence altına

alınan kendi kaderini tayin etme hakkı aynı şekilde milletlerarası belgelerde koloniliğe karşı mücadele amacıyla düzenlenmiştir. Bu kavram halkların kendi siyasi statüsünü hür iradeyle belirlemesi; ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesini serbestçe sürdürmesini belirtmektedir(39).

B.M. Andlaşmasında muhtar olmayan ülkeler ve vesayet altındaki ülkeler halklarının kendilerini idare etme yeteneğini kazanmaları, bir amaç olarak kabul edilmiş sömürgelerin sorunlarını BM’nin yetki alanı içine sokmakta fakat bu hüküm ile sömürgeci devletlerin, yönetimleri altındaki halklara “kendi kendini idare” etmesi konusunda somut yükümlülükleri olduğu söylenemez(40).

Andlaşmanın 76. maddesinde vesayet altındaki ülkeler halkının kendi kendilerini idare kabiliyetine ve bağımsızlığa doğru gelişmelerini kolaylaştırmak olarak belirtilmiştir. Andlaşma’nın “kendi kendini idare” ile “bağımsızlık” arasında bir ayrım yaptığı, vesayet rejimi ile ilgili olan madde 76(b)’de bu iki deyim yan yana kullanılmakta; buna karşın, “muhtar olmayan ülkeler” ile ilgili olan 73. maddede “bağımsızlık” sözcüğünü kullanılmamakta, sadece “kendi kendini idare”den söz edildiği görülmektedir. San-Francisco Konferansı sırasında tartışma konusu olan “muhtar olmayan ülkeler” ile ilgili Bölümde de “bağımsızlık” sözcüğüne yer verilmesi önerilmiş ise de bu öneri sömürgeci devletler tarafından kabul görmemiş; bu hak, sadece vesayet rejimi altındaki ülkeler ve halklar için öngörülmüştür. 1956 yılında Fas ve Tunus’un; 1962 yılında Cezayir’in bağımsızlıkları BM tarafından bu hakka dayanandırılmıştır(41).

BM Örgüt organlarında “self-determinasyon” ve “sömürgeciliğin sona erdirilmesi” konuları sürekli tartışılmış ve BM Şartı hükümlerine açıklık

getirilmeye çalışılmıştır. BM'nin uygulaması "self-determinasyon"un hak ve yüküm öngören bir kural olarak tanınması doğrultusunda olmuştur(42).

14 Aralık 1960 tarihli BM Genel Kurulu 1514 sayılı kararı ile Bağımsız devlet kurma hakkını da içeren kendi kaderini tayin etme hakkı sömürge halklarına tanınmıştı(43).

BM. "Sömürge Ülkeler ve Halkların Bağımsızlıklarının Güvence Altına Alınmasına İlişkin Bildirgesi"nde, Kendi Kaderini Tayin Etme tüm halklar için tanınmış olmakla birlikte, 1. madde, "halkların yabancı baskı, egemenlik ve sömürgeye tabi olmalarının" temel insan haklarına, BM Andlaşması'na ve uluslararası barış ve işbirliğine aykırılığını vurgulayarak kendi kaderini tayin etme hakkını sömürge halklarıyla sınırlamaktaydı. Bildirge'nin 6. maddesinde ise, ulusal birlik ve ülke bütünlüğünü kısmen ya da tamamen bozmaya yönelik her türlü girişimin BM Andlaşması'na aykırı olduğu belirlenmiştir. Bu çerçevede, kendi kaderini tayin etme hakkının kullanıcısı sömürge ülke halkının tümüdür ve sömürge ülke sınırları, kurulan bağımsız devletin de sınırları olacaktır. Genel Kurul, 27 Kasım 1961 tarih ve 1654 (XVI) sayılı kararında, Bildiri'nin gecikmeden uygulanması yolunda tavsiyelerde bulunmak üzere on yedi üyeli bir özel komite kurulmasını öngörmüştür(44). Halkların kendi doğal zenginliklerini ve kaynaklarını serbestçe kullanması ve kendi geçim kaynaklarından mahrum edilmemesi olarak ifade edilen ekonomik kendi kaderini tayin etme hakkı, ikinci fıkrada düzenlenmiştir(45).

BM Genel Kurulu'nun 24 Ekim 1970'te 2625 (XXV) Sayılı Kararı'yla bu hakkın; egemen ve bağımsız bir devlet kurarak veya bir bağımsız devletle özgürce bir birlik veya entegrasyona girerek veya halkın

özgür iradesi ile belirlenmiş başka bir siyasi statü oluşturma şeklinde kullanılabileceğini belirtmektedir(46). Bu kararlar çok uluslu bir ülkede her topluma mensup vatandaşlar aynı muameleye tabi tutuluyorsa, seçme seçilme hakkından yararlanabiliyorsa, devletten eşit derecede sosyal ve diğer hizmetler görebiliyorsa, halklara baskı ve ayırimcılık uygulanmıyorsa bunun bir ülke bütünlüğü temsil ettiği ve herhangi bir ayrı hak doğamayacağı belirtilmiştir. Aksi durumda ise kendi kaderini tayin etme hakkı tartışılmaz şekilde geçerlidir.

Bildiri'nin, "Eşit Haklar İlkesi ve Halkların Self-determinasyon"u başlığını taşıyan bölümünde "Tüm halkların; dışarıdan bir müdahale olmaksızın kendi siyasal statüsünü saptamaya ve kendi ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmesini sürdürmeye hakkı vardır. Her devletin bu hakka saygı göstermek görevidir. Sömürgeciliğe süratle son vermek amacıyla, tüm devletler, 'self-determinasyon'un gerçekleşmesi için çalışacaklar ve Birleşmiş Milletler'e yardımcı olacaklardır" denmektedir(47).

Afrika Birliği Örgütü Andlaşması da bu hakkın belirlenmesine önemli katkıda bulunmuş ve "Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı", örgütün en önde gelen amacı olmuştur. Örgüt üyelerinin anlayışına göre, halkların kendi kaderlerini kendilerinin saptayabilmeleri, her yerde ve her zaman geçerli, istisna tanımayan bir haktır ve uluslararası hukukta bu hak kuvvet kullanmanın yasaklanması, barışçı yollarla çözüm ve içişlerine karışmama ilkelerine oranla önceliğe sahiptir(48).

II. ÇEÇENLERİN BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİNİN TARİHÇESİ

A. ÇEÇENLERİN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

Çeçenler, Kuzey Kafkasya'nın yerli (Otokhton) halklarından olup; ülke, kuzeyde Rusya Federasyonu'nun Stavropol Eyaleti (Kray), kuzeydoğu ve doğuda Dağıstan Özerk Cumhuriyeti, güneyde Gürcistan Cumhuriyeti ile çevrilmiştir. Çeçenistan'ın başkenti Grozni'dir (eski adı Sunjkhala, yeni adı Caharkale'dir).

Çeçenlerden bahseden ilk yazılı kaynaklar M.Ö. 4-3. Yüzyıllardaki Ermeni, Gürcü ve Roma-Yunan kayıtlarıdır. M.S. I. Yüzyıl'da Alan Kavimler Birliği'ne katılan Çeçenler, zamanla orta ve kuzey-doğu Kafkasya'da çoğalmışlardır(49). Kafkas halkları, beylikler şeklinde bir otoritenin çevresinde birleşmişlerdir. Beylik, Hanlık ve son olarak Şamhallıklar adıyla aynı dili konuşan halk aynı yönetim içinde buluşmuştur.

1556 yılında Rusya'nın Astrahan'ı işgali sonrası Çeçenistan-Rusya ilişkileri başlamıştır. Rus birlikleri 1587'de Terek nehri, 1590'da Sunja nehrine ulaşmışlar; ancak, 1783 yılına kadar Rusya'nın Çeçenistan'da fazla ilerlemediği görülmektedir. Fakat 1782-1784 yıllarında Güney ve Kuzey Kafkasya'yı birbirine bağlayan Daryal Geçidi'nin ele geçirilmesi ve bu geçitteki Gürcistan Askeri Yolu'nun açılması, 1784'te Vladikavkaz kentinin kurulması ve 1801'de Gürcistan'ı ilhak eden Rusya'nın (güneyde) Transkafkasya'da egemenliğini pekiştirmesinden sonra saldırılar artmıştır. 1783-1824 yıllarında Çarlık, sistemli bir şekilde müstahkem hatlar kurarak ilerlemiştir. Bu dönemde kurulan Kuzey Kafkas kentleri (1818'de kurulan Grozni gibi),

Rus müstahkem hatlarını oluşturan kaleler halinde kurulmuş ve birer askeri ve ticari merkez olarak gelişmiştir.

1700'lü yıllardan itibaren, Ruslarla karşılaşan Çeçenler; 1864 yılında Şeyh Şamil'in Ruslarca esir edilmesine kadarki dönemde Dağıstanlılar ve bazı Çerkez kabileleri ile birlikte sürdürülen ve Gazavat veya Rus kaynaklarında Müridizm adıyla bilinen bir direniş gerçekleştirmişlerdir. 1834 yılında Kuzey Kafkasya Bağımsız Devleti kurulduğunda dağlı halklar savaş için birleşmişlerse de 1859 yılında savaş Rusların zaferiyle sonuçlanmış ve bu halklar, ülkelelerini işgal eden Ruslar tarafından Osmanlı imparatorluğuna doğru göçe zorlanmışlardır. Ubıhlar gibi bazı Kafkas kabileleri, tamamen yok edilmiş; Adıgey ve Şapsığ bölgeleri gibi bazı bölgeler de insansız bırakılmıştır. Buna rağmen Dağıstan ve Çeçenistan'da sürekli ayaklanmalar ve direnişler devam etmiştir.

Şubat 1917'de Rusya'da monarşinin yıkılması ve Ekim 1917'de Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesi üzerine Kuzey Kafkasya'da bağımsızlık hareketleri güçlenmiş ve 11 Mayıs 1918'de Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Bu durum, Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti tarafından tanınmış, Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti de 8 Haziran 1918 tarihinde onlarla ittifak yapmıştır.

1917'de "Rus Devrimi Haklar Beyannamesi" yayınlanmış; Kuzey Kafkasya ve Dağıstan Birliği Merkez Komitesi kurulmuş ve Eylül ayındaki ikinci kongrede de geçici anayasa onaylanmıştır. Fakat Kuzey-Batı Kafkasya'da Çarın ordusu saldırıya geçerek Şubat 1919'da Çeçenistan'ı işgal etmiştir. Ruslara karşı, Eylül 1919'da Şeyh Uzun Hacı'nın liderliğinde başlayan ayaklanma, Şubat 1920'de başarıyla sonuçlanmasına rağmen, bu

kez de Mart 1920'de Bolşevikler Çeçenistan'da yönetimi ele geçirmişlerdir. 1920-21 ve 1930-32'deki Anti-Bolşevik ayaklanmalar başarısızlıkla da sonuçlanmıştır. Bolşeviklerin bütün Kuzey Kafkasya'da iktidara gelmesinden sonra 20 Ocak 1920'de Çeçen-İnguş, Osetya, Kabardey, Balkar ve Karaçay bölgelerini kapsayan "Sovyet Dağlık Cumhuriyeti" kurulmuştur. 30 Kasım 1922'de ise bu Cumhuriyetten ayrılarak "Çeçen Özerk Bölgesi", 7 Temmuz 1924'te de "İnguş Özerk Bölgesi" oluşturulmuştur. Bu iki Bölge, daha sonra 15 Ocak 1934'te "Çeçen-İnguş Özerk Bölgesi" adıyla birleştirilmiştir. 5 Aralık 1936'da Yeni Sovyet Anayasası uyarınca Özerk Bölge'nin statüsü "Özerk Cumhuriyet"e yükseltilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında 1941-42 yıllarında Alman birlikleri Grozni petrol bölgesini ele geçirmek için askeri harekât başlatmışlardır. 1942 yılında Alman Birlikleri Çeçen-İnguş Cumhuriyeti'nin bazı batı bölgelerini işgal etmelerine karşın, Grozni'ye girememiş ve Stalingrad yenilgisinden sonra da bütün Kuzey Kafkasya'yı hızla terk etmişlerdir. Buna karşın 23 Şubat 1944'te Moskova'nın aldığı bir kararla Çeçen-İnguş, Karaçay ve Balkar halklarının Kuzey Kafkasya'dan sürgün edilmesi kararlaştırılmış ve 25 Haziran 1946'da "Çeçen-İnguş Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti" lağvedilmiştir. Yüz binlerce Çeçen yollarda ve yeni yerleşim bölgelerinde yokluk, yoksulluk ve hastalıktan ölmüştür. 1954 yılında Stalin'in ölümünden sonra Çeçenlere anayurtlarına dönme hakkı tanınmıştır. 9 Ocak 1957'de de "Çeçen-İnguş Özerk Cumhuriyeti" yeniden kurulmuştur.

B. ÇEÇENİSTAN'DA 1989 SONRASI GELİŞMELER

Bilindiği gibi, 1980'lerin

sonlarında izlenen "glasnost (açıklık)" ve "perestroyka (yeniden yapılanma)" politikaları ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği hızlı bir çözülme sürecine girmiştir. Buradaki değişik cumhuriyetlerde kurulan halk cepheleri bağımsızlık yönündeki taleplerini dile getirmeye başlamışlardır(50). Başta Baltık Cumhuriyetleri olmak üzere SSCB'yi meydana getiren Birlik Cumhuriyetleri sırayla egemenlik ve bağımsızlıklarını ilan etmeye başlamışlardır. 1990 yılında Federasyon'unun kendisi de dâhil olmak üzere hemen her Özerk ve diğer Birlik Cumhuriyetleri egemenliğini ilan etmiştir. Çeçenistan'da toplumsal muhalefet Çeçen Ulusal Kongresi adı altında örgütlenmişler ve Kasım 1990'da toplanan "Çeçen Ulusal Kongresi", başkanlığa erken emekli edilmiş General Cehar Dudayev'i seçmiştir. Kongrede üç aşamalı (1. Bağımsızlık, 2. Federasyon, 3. Kafkas Halkları Konfederasyonu) bir faaliyet programı benimsenmiştir. Kongrenin baskıları sonucu Çeçen-İnguş Özerk Cumhuriyeti 27 Kasım 1990'da egemenliğini ilan etmiştir. Egemenlik ilanı; Çeçen-İnguş toprakları üzerinde tüm hak ve yetkinin Çeçen-İnguş Cumhuriyetinde olduğu ve bu hak ve yetkilerin istenildiği biçimde kullanılabileceği anlamına geliyordu.

Bu dönemde, Rusya Federasyonu Parlamento Başkanı Boris Yeltsin, Rusya Federasyonu içindeki "Özerk Cumhuriyetler" in egemenlik yolundaki çabalarını destekliyordu. Çeçenistan'da Uluslararası İnsan Hakları Komitesi'nin gözetiminde 27 Ekim 1991'de yapılan seçimlerde Cehar Dudayev devlet başkanlığına seçilmiş ve 1 Kasım 1991'de yeni Meclis, Çeçenistan'ın bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu gelişmeler üzerine Moskova, 7 Kasım'da Çeçenistan'da olağanüstü hal ilan etmiş ve Grozni'ye askeri birlikler

göndermişse de halkın yoğun tepkisi sonucu bu birlikler geri çekilmek zorunda kalmıştır.

Çeçenistan'da bu gelişmeler olurken, İnguş Halk Kongresi, "İnguşiistan Cumhuriyeti" adında ayrı bir devlet kurulması ve Rusya Federasyonu içinde kalınması doğrultusunda bir karar alarak halk oylamasına sunmuştur. Böylece, "Ulusların Kaderini Tayin Hakkı" çerçevesinde "İnguşi Cumhuriyeti" kurulmuştur(51).

Çeçenistan Devlet Başkanı Cehar Dudayev değişik vesilelerle Rusya ile aralarındaki ilişkilere politik bir çözüm bulunması için görüşmeler yapılmasını, petrol boru hatlarının ve demiryolunun ortak işletilmesini önermiş ve bu doğrultuda bazı görüşmeler de yapılmıştır. Örneğin, 21 Mart 1994'te Rusya Devlet Başkanı temsilcisi Sergey Feilatov ve Çeçenistan Cumhuriyeti Devlet Başkanı Aslanbek Akbulatov Moskova'da görüşmüşler; fakat Çeçenistan'ın Rusya'nın anayasal bir parçası olması ve Rusya-Tataristan arasındaki anlaşmanın görüşmelere temel alınması yönündeki talepler yüzünden bu görüşmelerden bir sonuç alınamamıştır.

Rusya Hükümeti Geçici Konseyi, Çeçenistan'daki yönetimi yasal olarak tanıdığını hiçbir zaman resmen açıklamamış; fakat Rusya Federasyonu bütçesinden Çeçenistan için ayrılan ödenekler Geçici Konsey'e ödenmiştir.

Muhalefetin Grozni'ye saldırıya geçileceği yönündeki duyurular üzerine Çeçenistan Genel Kurmay Başkanlığı ve Geçici Konsey tarafından 24 Kasım'da ülkede sıkıyönetim ve seferberlik ilan edilmiş ve 26 Kasım'da da saldırı başlamıştır. Muhalif birlikler kısa sürede Grozni'nin büyük bir kesimine girmiş; hatta Rusya'nın desteğiyle Çeçen televizyonundan yaptığı konuşmada yönetimi devraltıklarını açıklamışlardır.

Fakat daha önceki çatışmalarda olduğu gibi Hükümet kuvvetleri kısa sürede muhalif birlikleri püskürtmüş ve çatışmalar başladığından beri ilk defa olarak Hükümet, muhalif birlikler saflarında faaliyet gösteren 70'e yakın Rus askerinin esir alındığını, Rusya'nın bu askerlerin sorumluluğunu üstlenmemesi halinde esirlerin idam edileceğini açıklamıştır. Bu gelişmeler üzerine Rusya ilk defa olaylara dolaysız olarak müdahale ederek, Hükümet ve Muhalif Birliklerin 48 saat içerisinde silahlarını bırakmasını, aksi takdirde Çeçenistan'da olağanüstü hal ilan ederek askeri operasyonların başlayacağını açıklamıştır. Yeltsin, daha sonra sürenin 15 Aralık'a kadar uzatıldığını belirtmiştir. Bu gelişmeler üzerine, Dudayev ve Rusya Savunma Bakanı Graçev, Vladikavkaz'da bir araya gelmişlerse de yapılan görüşmelerden bir sonuç alınamamış ve 11 Aralık sabahı Rus birlikleri Çeçenistan'a girmiştir.

Çeçen İçkeriya Cumhuriyeti'nin 11 Aralık 1994'te Rus Ordusu'nun saldırısı ile savaşa sürüklenmesi sonucunda binlerce Çeçen hayatını kaybetmesine rağmen, 31 Ağustos 1996 günü imzalanan Hasavyurt Antlaşması ile Rusya yenilgiyi kabul etmiş ve Çeçen topraklarını terk etmiştir. Birinci Rus-Çeçen Savaşı sonrasında imzalanan bu anlaşma ile taraflar; savaşın durdurulması gerektiğini, anlaşmazlıkların savaş ve çatışmalarla düzeltilmeyeceğini ve savaşın yol açmış olduğu anlaşmazlıkların barış yoluyla giderilmesinin en büyük amaç olduğunu beyan ederek Rusya Federasyonu ve Çeçen İçkeriya Cumhuriyeti arasındaki meseleleri uluslararası haklar ve yasalar çerçevesinde 31 Aralık 2001 tarihine kadar sonuçlandırmayı kabul etmişlerdir(52).

27 Ocak 1997 tarihinde yapılan devlet başkanlığı seçimlerini kazanan Aslan Mashadov

zamanında pek çok uluslararası anlaşma imzalanmıştır(53). Bu anlaşmalar, uluslararası hukuk açısından değerlendirildiğinde; Rusya Federasyonu'nun, bu anlaşmalarla Çarlık döneminden bu yana "sömürge" durumundaki Çeçen İçkeriya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını "Zimnî Olarak Tanımış Olduğu"nu ortaya çıkarmaktadır(54).

Rusya Çarlığı döneminde özerklik verilen, SSCB döneminde de özel statülü olan fakat daima sürgün ve her tür ayrımcılığa maruz kalan Çeçenistan'ın kendi geleceğini belirleme hakkına uluslararası toplum yeterince ilgi göstermemiştir. Hâlbuki aralarında uluslararası hukukçulardan Francis A. Boyle'un da bulunduğu bazı bilim insanları, Çeçenistan ile Rusya Federasyonu arasında 1997'de imzalanan barış anlaşmasında en azından "De Facto Tanıma"nın gerçekleştiği ifade edilmektedir(55).

Belirtmek gerekir ki, aslında 1991 yılında sadece Çeçenistan değil diğer birçok halk da bağımsızlığını ilan etmişti. Çeçenistan'ı Rusya'ya bağlayacak herhangi bir anayasal gerekçe bulunmamaktadır. Kaldı ki, Çeçenistan kendi anayasasına sahiptir. 42 ülkenin temsilcisinin katılımıyla bağımsız seçimler de yapılmıştır.

Bahsettiğimiz gibi Çeçenistan'ın Rusya ile yapılmış altı tane anlaşması var ve bu anlaşmalardan Çeçenistan bağımsız devlet muamelesi görmüştür. Tüm bu veriler yan yana konulduğunda, "Çeçenistan Sorunu"nun "Rusya'nın iç Sorunu Olarak Sunulması" uluslararası hukuk açısından gerçekçi olmaktan çok uzak olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çeçenistan Kafkasya'nın jeo-stratejik konumu olan ve ekonomik kaynaklarıyla önemli bir ülkesidir. Dört asırdan uzun bir zamandır varolma mücadelesi veren Çeçenler, SSCB'nin

dağılmasıyla meşruiyetini SSCB anayasasından alarak Birleşik Devletler'den ayrılmışlardır. Çeçenistan'ın bağımsızlığı, Cehar Dudayev'in cumhurbaşkanı seçilmesi ve anayasanın kabulü üzerine Rusya, Çeçenistan'a müdahale kararı almıştır.

Rus yönetimi tarafı olduğu anlaşmalardan doğan yükümlülüklerini yerine getirmemiş, savaşın getirdiği kayıpların giderilmesine dair verdiği taahhütlere uymamış, petrol boru hattı geçiş ücretini dahi ödemiş, 1999 yılı Ağustos ayında Rus birlikleri; komşu Dağıstan Cumhuriyeti'nde Çoban-Makhi ve Kara-Makhi adlı iki köye başlattığı saldırının akabinde, o sırada resmi bir sıfatı bulunmayan Şamil Basayev'in bu olaya sebebiyet verdiğini ileri sürerek ve Rusya Gizli Servisi (FSB) tarafından organize edildiği sonradan kesin olarak kanıtlanmış olan Volgograd ve Dağıstan'daki bazı apartmanların havaya uçurulması olaylarını da bahane ederek 2 Ekim 1999 günü bir kez daha Çeçen İçkeriya Cumhuriyetine saldırmıştır.

Komşu ülke ve bölgelerin önemli bir kısmı Rusya Federasyonu'na bağlı iken, Gürcistan'la sınırın bulunduğu kısım da ikinci savaşın başlamasının hemen ardından "Pankisi Olayları" bahane edilerek çok yoğun bir güvenlik duvarıyla çevrelenmiştir. Bu coğrafyaya ABD, Rusya ve Gürcistan güvenlik güçleri defalarca operasyon düzenlemiş ve terörist avına çıkmıştır. Bu şekilde abluka altına alınmış bir coğrafya içerisinde, Rusya'nın bizzat 200 bine varan asker ve diğer personelinin ve Rus yanlısı Çeçen güçlerin insafında devam eden yeni bir hayat biçimi oluşturulmuştur(56).

III. ÇEÇEN MESELESİNİN DİĞER ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI VE ÇEÇEN TEZİ

A. ÇEÇEN ÖRNEĞİNİN DİĞER KENDİ KADERİNİ TAYİN ETME ÖRNEKLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin, 1992 yılında da Yugoslavya'nın dağılmasında bu iki devletten ayrılarak bağımsızlığını kazanan yeni devletler bu hakka dayandıklarını bildirmişlerdir. Bu yeni devletlerin önemli bir özelliği daha önce federal bir devletin federe kanatlarını oluşturup, önceki devletlerin anayasalarında kendi kaderini tayin etme hakkına sahip olduklarının öngörülmüş olmasıdır. Dolayısıyla, bu örneklerle bakarak günümüzde uygulanan uluslararası hukukun kendi kaderini tayin etme hakkını bütün topluluklar bakımından kabul ettiğini söylemek mümkün değildir(57).

Aralarında Türk Cumhuriyetlerinin de bulunduğu Baltık Cumhuriyetleri dışındaki diğer on iki Sovyet Cumhuriyetinin uluslararası hukuk altında kendi kaderini tayin etme hakkı 1977 tarihli Sovyetler Birliği Anayasasının 72. Maddesinde(58) ölü bir hüküm olarak bulunmaktaydı. Bu maddeye göre her birlik Cumhuriyeti SSCB'den ayrılma hakkına sahipti. Anayasanın 70/1. fıkrası SSCB'nin eşit Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerin gönüllü katılımı ve ulusların kendi kaderini tayin etme hakkının bir sonucu olarak sosyalist federalizm ilkesi üzerine kurulu, çokuluslu, federal ve yekpare bir ülke olduğunu belirtmekteydi. Kısaca cumhuriyetlerin kendi kaderini tayin etme hakkına dayanarak Sovyetler Birliği'ni kurduklarını belirtmekteydi(59). Sovyetler Birliği dağılma süreci kaçınılmaz hale geldiğinde, kendi kon-

trolü altında meydana gelmesini arzulamış Anayasasının 72. maddesini uygulamak için 7 Nisan 1990'da bir kanun kabul etmiştir. Bu düzenlemeye göre, bir Cumhuriyetin Sovyetler Birliği'nden ayrılabilmesi için halkın 2/3 ünün ayrılmayı istemesi gerekmekte ve çoğunluk sağlanamazsa bir daha on yıl içinde ayrılma referandumu yapılamayacaktı. Anılan düzenleme ile uluslararası hukukta dayanağın yokluğuna rağmen birlik cumhuriyetlerinin çoğunluğunun ayrılma haklarını meşrulaştırmak istemeleri için referandumlar düzenlemeleri ilginçtir(60).

O dönemin Avrupa Topluluğu ve üyelerinin bu olay karşısındaki tavrı Topluluğa üye on iki devletin dışişleri bakanlarının 16 Aralık 1991'de toplanarak bu cumhuriyetlerin tanınması konusunda bir ilkeler bildirisi kabul etmeleri olmuştur. Anılan ilkeler bildirisinin giriş kısmında topluluk ve üyelerinin Helsinki Senedine, Paris Şartına ve özellikle kendi kaderini tayin etme hakkına bağlılıklarını belirterek hem Yugoslavya hem de Sovyetler Birliği'nin dağılma haklarını her halkın özgürce kendi uluslararası statüsünü belirleme ilkesi tarafından hızlandırılan tarihsel bir süreç olarak değerlendirmekteydiler. Bu ilkeler çerçevesinde yeni cumhuriyetlerin uluslararası camiada tanınması için hukuk kurallarına, demokrasi ve insan haklarına, etnik ve ulusal grupların ve azınlıkların haklarına saygı gibi kriterleri yerine getirmeleri gerekmekteydi. Kendi Kaderini Tayin Etme konusu şimdiye kadar alışılmamış bir şekilde demokratik kurallara bağlanıyordu. Ayrılan cumhuriyetlerin "dışsal self-determinasyon" hakkı, demokrasi ilkesine yani "içsel self-determinasyon" hakkına saygı gösterme şartına bağlanarak dünya toplumunda ilk defa Kendi Kaderini Tayin Etmenin dışsal ve içsel boyutu arasındaki karşılıklı bağımlılık ve

kaçınılmaz bağlantı öne çıkarılmaktaydı(61).

Sovyetler Birliği'nde meydana gelen bu olaylar karşısında uluslararası kurumlar ayrıca ülkesel bütünlük (uti possidetis juris) ilkesini benimsemişler ve bu hakkın ülkesel bütünlük ilkesinin sınırlamaları altında uygulanacağı ve Cumhuriyetlerin sınırlarının, parçalanma öncesi olan federal sınırlar olacağını ve tarafların özgür iradeleri ile sınırlarını değiştirebileceklerini ilke edinmişlerdi(62). Yeni devletlerin kurulması sırasında var olan idari sınırların değiştirilmesinin yasaklanması anlamına gelen uti possidetis juris ilkesi, bu hakkın sadece sömürge ülkelerin sınırları içerisinde geçerli olacağı şeklinde anlaşılmaktadır.

Çağdaş siyasi uygulamada kendi kaderini tayin etme hakkı, büyük ölçüde, Batılı sömürge yönetimleri altında yaşamış veya halen yaşamakta olan halklarla sınırlı sayılmaktadır. Örneğin, Irak ve İran'daki Kürtlerin, Sri Lanka'daki Tamil'lerin ve Etiyopya'daki Eritre'lilerin kendi kaderini tayin etme haklarının olmadığı hemen hemen evrensel olarak kabul edilmekteydi; fakat Eritre 24 Mayıs 1993'te yapılan halkoylaması sonucu bağımsızlığına kavuşarak Etiyopya'dan ayrılmıştır(63). Kuzey Iraklı Kürtlerin ayrılması içinse federal devletten başlayarak ilerleyen hazırlıklar dikkati çekmektedir. BM'nin 1966 tarihli İkiz Sözleşmelerinin ortak birinci maddesinde, 1975 tarihli Helsinki Nihai Senedi'nin VIII. İlkesinde ve bu süreci takip eden diğer AGİK belgelerinde yer alması sömürgeciliğin sona ermesi ile sona eren değil, farklı boyutlarda, yeniden canlanan bir hak haline gelmiştir. Kavramın hukuksal niteliğine baktığımızda hiç şüphesiz bir haktır(64).

Bazı yorumcular Kosova ile Çeçenistan olaylarını birbirine benzer görmekle birlikte ulus-

lararası topluluğun her iki olaya tavrının farklı olduğunu, uluslararası topluluk Kosova örneğinde, Kosovalı Arnavutların kendi kaderini tayin etme talebini makul görürken, Çeçenistan'da Rusya tarafından şiddet kullanılarak bu haklarının kabul edilmemesini, Kendi Kaderini Tayin Etme hakkının şartlarının oluşmadığını belirterek, bunların; 1. Hükümet ile kendi kaderini tayin etme hakkına adil olmayan bir engellenmenin olduğunu savunan azınlık gruplar arasındaki anlaşmazlığı hükümet içi organizasyonlar ve diğer devlet kuruluşları da dahil çözecek iyi niyetli barışçı metotların tüketilmesi; 2. Self-determinasyon talebini savunan kişilerin, grup çoğunluğunun isteklerini yansıttığının bir göstergesi; 3. Son çare olarak şiddet kullanılması olduğunu savunurlar(65) Kanada Yüksek Mahkemesi de Quebec bölgesi için aynı şartların değerlendirmesini yapmıştır.

Hâlbuki bütün bu gelişmeler izlendiğinde, uluslararası topluluğun tutarsızlık içerisinde olduğu görülür. Bosna, Slovenya ve Hırvatistan'ın Yugoslavya'dan kan dökülerek ayrılmasını tanıyan ancak, Kosova ve Karadağ'ın ayrılmasına onay vermeyen uluslararası toplum, bugün bu ülkeleri de tanıma yoluna girmiştir. Çeçenistan ve Abhazya gibi örneklerde ise hiçbir destek verilmemiş yalnız bırakılmıştır. Bunda, uluslararası politika ve güç dengelerinin dikkate alınmasının etkili olduğu söylenebilir.

Kosova ile Çeçenistan'ın farklı tutulmasında Yugoslavya'nın suçlu bulunan Sloban Miloseviç tarafından yönetilen fakir bir ülke oluşu, Rusya'nın ekonomik kaynakları ve askeri gücünün önemi, Birleşmiş Milletlerin veto hakkına sahip daimi üyesi olması etkindir(66).

ABD eski Başkanı Bill Clinton dahil, birçok kişi bu me-

selenin Rusya'nın iç meselesi olduğunu söyleyerek, Rusya'nın orantısız güç kullanmasına ve 11 Eylülün propaganda malzemesi olarak kullanılarak Çeçenlerin uluslararası terörizmle ilişkilendirilmelerine, kullanılması yasak silahlar ve sınır ötesi operasyonlarla, Çeçen liderlerinin yurtdışı operasyonlarıyla öldürülmesine seyirci kaldıkları gözlenmektedir(67). Hâlbuki Yeltsin'i temsilen Dönemin Rus içişleri bakanı Alexander Lebed ile Cehar Dudayev arasında bir andlaşma imzalanması bile Çeçenistan'ın durumunun Doğu Timor ile kıyaslanamayacak kadar farklı olduğunu göstermektedir.

B. ÇEÇENLERİN TEZ VE İDDİALARININ DAYANAKLARI

Rus tezine göre; Çeçenistan, bir "federe cumhuriyet" değil, "özerk cumhuriyet" statüsündedir. Yani Çeçenistan, bir "kurucu devlet" olarak kabul edilmemektedir. Hâlbuki diğer federe devletler kurucu devletler olarak kabul edilmektedir. 1991 yılından beri Rusya; verdiği sözler, yapılan görüşmeler, ekonomik kısıtlamalar ve baskılarla dolu oyalama yöntemine rağmen Çeçenlerin "Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı"nı engelleyememiştir. Ancak, böyle davranarak; Çeçenlerin ve tüm Kafkas halklarının Anayasal politikalarına, hukuklarına, ifade özgürlüklerine kısıtlamalar getirerek Çeçen toplumuna yoğun maddi ve hayati zararlar verdiği gibi Rus demokrasisine de büyük zararlar vermiştir. Bu arada, aslında bu sorunun altında tek bir sebep yatmayıp; petrol, doğalgaz hattı, askeri güç gibi birçok nedenin bulunduğunu da belirtmek gerekir(68).

Oysa madalyonun öbür yüzüne -Çeçenlerin tezlerine baktığımızda çok farklı bir manzara ile karşılaşırız: Öncelikle belirtmek gerekir ki,

Çeçenlerin birden çok gerekçeleri söz konusudur. Örneğin Çeçenler; “Özerk Cumhuriyete Sahip Oldukları”, “Sovyet Anayasası’nda Nüfusu 1 Milyonu Geçen Halkların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkının Tanındığı” ve Çeçenlerin de bu haklarını kullandıklarını ileri sürmektedirler. Ayrıca, “İki Defa Sürgüne Gönderildikleri”ni, “Bütün Rus Halkı Nezdinde Ayrımcılığa Uğradıkları”ni ve “Topraklarının Her Zaman Silah Zoruyla Ele Geçirildiğini” ve bu gerekçelerle kendi kaderini tayin etme haklarının bulunduğunu her zaman dile getirmişlerdir.

Rusya Federasyonu Anayasası’na göre uluslararası andlaşmalar, iç hukuk sisteminin bir parçasıdır ve doğrudan uygulanma etkisine sahiptir(69). Bunlara ek olarak ayrıca belirtmek gerekir ki, “Rusya, taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi’ni de ihlal etmiştir”. Nitekim bunun en büyük delillerinden biri, 31. 07. 1995 tarihli kararıyla Rusya Anayasa Mahkemesi, Rusya Devleti’nin, 1949 Cenevre Sözleşmesi’nin 1977 tarihli Ek II. Protokolü’nü ve Rus Anayasası’nın 15/4. Maddesi’ni ihlal ettiğine karar vermiştir. Bu şekilde Rusya’nın, bu konuda taraf olduğu uluslararası andlaşmaları ve anayasanın buna ilişkin maddelerini ihlal ettiği sübut bulmuştur.

Çeçenistan’ın bağımsızlık ilanı uluslararası hukuk kurallarına uygundur. Çeçen-İnguş Özerk Cumhuriyeti Brejnev Anayasası olarak bilinen 1976 Sovyet Anayasası’na göre SSCB’ni oluşturan Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti’ne bağlı bir özerk cumhuriyet statüsündeydi. Bu yasa, günümüzde Çeçenistan’ın Rusya Federasyonu’na bağlanmasına gerekçe gösterilmektedir. Oysa Sovyetler Birliği’ni oluşturan cumhuriyetlerin 1990’larda birlikten ayrılımlarıyla SSCB ve Anayasası de facto ve de iure olarak ortadan kaldırılmıştır.

Nitekim SSCB’ni oluşturan bazı devletler yeni bir anlaşma temelinde yeni bir birlik olan, Bağımsız Devletler Topluluğu’nu kurmuşlardır. Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerden biri olarak Rusya Federatif Sosyalist Cumhuriyeti de benzer bir şekilde eski yasalarını değiştirmiştir. Zaten birliğin son parlamentosu, devlet başkanı Yeltsin’e bağlı birlikler tarafından kapatılmış, yeni seçimler ve anayasa temelinde devlet yeniden örgütlenmiştir. SSCB döneminden kalma yasalar yürürlükten kaldırıldığı için birliği oluşturan federe birimlerin, yani özerk cumhuriyetlerin arasındaki ilişkilerin yasal çerçevesinin oluşturulması gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda 31 Mart 1992’de “Rusya Federasyonu İçindeki Egemen Cumhuriyetlerin İktidar Organlarıyla Rusya Federasyonu’nun Devlet İktidarı Federal Organları Arasında Yasama ve Yetkinin Dağıtımı (Paylaşımı) Üzerine Anlaşma” imzalanmıştır. Eski Rusya Yasaları yürürlükten kalktığına göre, yeni oluşan federatif devletin böyle bir yeni anlaşma temelinde yasal çerçevesinin kurulması doğru ve yasal bir tutumdur.

Tüm bunlardan hareketle şu tespitleri yapmak zor olmayacaktır:

Çeçenlerin “kendi kaderini tayin etme hakkı”, aynı zamanda anayasal bir haktır(70). Taraflar arasında “Yapılan Andlaşmalara Uluslararası Hukuk-İç Hukuk İlişkisi Çerçevesinde Bakıldığında” Rusya’nın, -başta anayasası olmak üzere- kendi iç hukuk normlarını da ihlal ettiği ortaya çıkmaktadır. Zira, “İdarenin Devamlılığı” ilkesine göre bu günkü Rusya Federasyonu, SSCB’nin devamıdır(71).

Ayrıca buna paralel olarak, “Devletlerin Halefiyeti” ilkesine göre de bu günkü Rusya Federasyonu, SSCB’nin aynı zamanda halefidir. Nitekim bu hu-

sus, yeni Rusya Federasyonu tarafından da kabul edilmiş ve hatta özellikle deklere edilmiştir. Bunların anlamı ise, Rusya Federasyonu’nun, SSCB zamanında yapılan uluslararası ve ulusal düzeydeki tüm işlemlerle bağlı olduğudur. Ancak, yukarıda belirttiğimiz nedenlerle Rusya Federasyonu her iki açıdan (Uluslararası andlaşmalar ve Anayasa çerçevesinde) da hukuku çiğnemiş durumdadır.

11 Eylül’den sonra ABD’nin ‘terör karşıtı’ kampanyası ile Putin de Çeçenistan’daki bağımsızlık savaşını bir terör olayı olarak tanıtmaya çalışarak Çeçenistan’ı basına kapalı bölge ilan ederek işlediği savaş suçlarını bu şekilde örteceğini düşünmüştür(72). Dünya medyasının Çeçenistan’da yaşananları görmezden gelmesi, Rusya’nın özgür basını engellemesi ve paralı askerlerini Çeçenistan’ın yöneticileri gibi göstermesi, Çeçenistan’ın seçilmiş meşru devlet başkanlarını art arda katletmesi de sorunu çözmeye yetmemiştir(73).

AİHM’nde, Çeçenistan konusunda yakınları öldürülen ve işkence gören çeçenler tarafından yapılan başvuruların sonucu Rusya’nın insan haklarını ihlal ettiğini ve sözleşmenin 2. maddesindeki yaşama hakkını ihlal ettiği yeterli ve etkin soruşturma yapılmadığı, 1. maddenin ihlal edilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin ihlal kararları vererek Rusya’yı tazminata mahkûm etmiştir(74). Bölgedeki çatışmalar Rusya’nın şiddet uygulayarak uluslararası hukuku hiçe sayarak bunu kendi iç meselesi olarak görmesi ve bu şiddeti arttırması sonucu çözümsüz bir hal almıştır(75).

Rusya federasyon anlaşmasını o tarihte iki cumhuriyet, Tataristan ve Çeçen-İnguş Cumhuriyeti imzalamamışlar ve 12 Aralık 1993 günü yapılan Rusya Federasyonu yeni anayasa oylamasına ve parlamento

seçimlerine de bu iki cumhuriyet katılmamıştır. (Tataristan Cumhuriyeti daha sonra Rusya Federasyonu ile ayrı bir andlaşma imzalayarak federasyona katıldı.) Bu durumda Çeçenistan'ın Rusya federasyonuna bağlı olduğunu belirten bir andlaşma yoktur; bu nedenle "Çeçenistan Sorununun Rusya'nın Toprak Bütünlüğü İçinde Çözülmesi Gerektiği" iddialarının yasal dayanağı bulunmamaktadır.

SONUÇ

"Çeçen Sorunu"nın altında tek bir sebep yatmayıp "Petrol Doğalgaz Hattı", "Askeri Güç" gibi birçok nedenin bulunduğu bir tarafa(76), bu gün itibarıyla uluslararası düzeyde tanınan kendi kaderini tayin etme hakkı, görünüşteki yaygınlığına rağmen, uygulamada son derece sınırlı bir hak olarak görülmektedir. Bununla birlikte anlık bilgi paylaşımıyla ve sağladığı diğer imkanlarla küreselleşen bu günkü dünyada uluslararası politika, çevre, strateji, ekonomi, hukuk, kültür ve benzeri diğer destekler üzerinde seyreden "kendi kaderini tayin etme hakkı", giderek daha da önem taşıyan bir görüngü (fenomen) haline gelmiş durumdadır. Bu haliyle de "kendi kaderini tayin etme" ile ilgili olarak üç boyutlu sorunlarla karşılaşmaktadır: Bir tarafta stratejik olarak liderlik hedefleri, diğer tarafta etkili sonuç elde edebilmek için yeterli zaman ihtiyacı ve diğer tarafta da insani ve araçsal maliyet. Bu farklı ve birbiriyle çatışan çok boyutluluk ise, meselelerin ya da çözümlerin hukuki zeminini zayıflatmaktadır(77).

Soğuk Savaş'ın bitişinden sonra, bağımsızlık talepleri artmış ve kendi kaderini tayin hakkı ve bütün dünyada boy göstermeye başlamıştır. Zamanla, ırkçı olmayan bağımsız ülkelerin halklarını da etkileyen ve ulusal, etnik, kültürel, dinsel ve dilsel azınlıkları da kapsayacak şekilde

genişleme eğilimi göstermiştir. Baltık Cumhuriyetleri, Sovyetler Birliği'nden ayrılması ve sonra SSCB'nin bütünüyle dağılması, Çekoslovakya'nın bölünmesi, Almanya'nın birleşmesi, Etiyopya ile Eritre'nin ayrılması ve Yugoslavya Federasyonunun dağılması bu dönemde ilgi çekici gelişmeler arasındadır. Ayrıca, yukarıda da belirttiğimiz gibi, romantik emeller yaratma gücüne ve devrimci, başkaldırı ve radikalleştirici etkiye sahip olduğu artık tartışmasızdır. Hatta bu hak, bir çeşit egemenlik veya bağımsızlık trendine girdiği takdirde bir devletin sınırlarını değiştirebilir, bir kıtayı ve tüm uluslararası sistemi etkileyebilir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, en önemli etkisinin birey olarak çocukların, kadınların, ailelerin ve toplulukların üzerinde görüldüğü Bosna, Keşmir, Çeçenistan, Somali, Kosova, Eritre ve Filistin(78) meselelerinde ispatlanmış durumdadır ki, bu nedenle konu, stratejik tartışmaların veya akademik çalışmaların ötesinde bir insanlık dramıdır.

Uluslararası toplum, uluslararası hukukun varlığını inkâr edecek veya şüpheye düşürecek yaklaşımlardan uzak durmadıkça, uluslararası arenada barış, adalet ve güven oluşmayacaktır. Aynı durumdaki bireylere aynı muamelenin gösterilmesi hukukun en temel ilkesi olan adaleti tesis eder uluslararası hukukun bireyleri sayılan devletler arasındaki ilişkiler ve benzer olaylar karşısında benzer tutumun takınılması uluslararası camia ve uluslararası hukuku güvence alır ve mümkün kılacaktır.

Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla birlikte Bu devletten ayrılarak bağımsızlığını kazanan yeni devletler bu ayrılmayı kendi kaderini tayin etme hakkına dayanarak yaptıklarını bildirmişlerdir. Bu yeni devletlerin önemli bir özelliği, daha önce federal bir devletin federe kanatlarını oluşturup; Sovyetler Birliği Ana-

yasasında "kendi kaderini tayin etme hakkı"na sahip olduklarının öngörülmüş olmasıdır. SSCB Kurucu Anayasası'ndaki nüfusu bir milyonu geçen halkların birlikten ayrılma hakkına dayanarak ayrılan Çeçenlerin, yine milletlerarası hukukça önemli kabul edilen referandum yapma, belirli bir toprak üzerinde hâkimiyet sağlama, başka devletlerle andlaşma yapma ve ülke sınırları içerisinde güvenlik, eğitim, sağlık ve yargı gibi kamu hizmetlerini veren kendi yasama yürütme ve yargı organlarına hâiz olmasıyla da bir devlet görünümüne sahip olması, bu bölgenin bir devlet olarak tanınması şartlarını yerine getirdiğini göstermektedir. Üstelik bu durum, 5 yıldan fazla bir süredir devam ede gelmiştir.

Dolayısıyla, yukarıda belirttiğimiz gerekçelerle Rusya Federasyonu, -SSCB zamanında yapılan uluslararası ve ulusal düzeydeki tüm işlemlerle de bağlı olarak- hem Uluslararası Andlaşmalar hem de Anayasa çerçevesinde hukuku çiğnemiş durumdadır.

"Ulusların kaderlerini serbestçe tayin etme hakkı" 20. yüzyılın başlarından beri yaygınlaşarak Kabul gören İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Helsinki Nihai Senedi, Paris Şartı gibi uluslararası sözleşmelerde de açıkça tanınan bir haktır. Bu hak temelinde Çeçen halkının bağımsızlık ilanı meşru ve devredilemez bir hakkın sonucudur. Uluslararası kamuoyu bu hakkın seçilmiş temsilciler tarafından ifade edilmesine saygı göstermekle yükümlüdürler.

Çeçenistan'ın bağımsızlık ilanı aynı zamanda mevcut uluslararası norm ve yasalara da uygundur. Bilindiği gibi Çeçen-İnguş Ö.S.S.C. Brejnev Anayasası olarak bilinen 1976 Sovyet Anayasası'na göre SSCB'ni oluşturan Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlı bir özerk cumhuriyet

statüsünde idi. Bu yasa, günümüzde Çeçenistan'ın Rusya Federasyonu'na bağlanmasına, yanlış olarak, gerekçe gösterilmektedir. Oysa Sovyetler Birliği'ni oluşturan cumhuriyetlerin 1990'larda birlikten ayrılmalarıyla SSCB Anayasası önce "de facto", sonra da "de jure" olarak ortadan kaldırılmıştır. Nitekim SSCB'ni oluşturan bazı devletler yeni bir anlaşma temelinde yeni bir başka birliği; Bağımsız Devletler Topluluğu'nu kurmuşlardır.

Bilahare, Çeçenistan olayı milletlerarası bir uyuşmazlıktan çıkarak bir drama dönüşmeye başlamıştır. Doğu Timor ve Darfur'a gösterilen ilgi ve uluslararası kamuoyu oluşturulması, buna karşılık Çeçenistan'ın uluslararası kamuoyunun gözlemlerinden uzak tutulması ağır insan hakkı ihlallerine, orantısız güç kullanımına başvurulmasına rağmen "yok sayılması" ilgi çekicidir. Çeçenistan "kendi kaderini tayin etme hakkı" bir yana, kendi halkının varlığını sürdüremeyecek konuma düşürülmüştür. Hâlbuki uluslararası hukukta bu hakkın kullanımı için öngörülen şartlarının diğer benzer örnekler karşısında çok daha güçlü bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir.

Sovyetler Birliği'nin, 1989 sonrasında dağılması ve 1990'ların başında, yeni cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını ilan etmeleri ile birlikte, dağılmanın nereye kadar süreceği sorusu akıllara takılmaktaydı. SSCB'nin ilk ayrılan ve tanınan Baltık cumhuriyetlerine tepkisi ile diğer cumhuriyetlerin ayrılmasına olan tepkisi kuşkusuz farklı olmuştur. Orta Asya ve Güney Kafkas Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilan etmesi sonrasında Rusya Federasyonu sınırına çekilen Rus varlığı, Kuzey Kafkas Özerk Cumhuriyetleri ve Tataristan Özerk Cumhuriyeti sorunlarıyla yüz yüze kalmıştır. Bugünkü Rusya

Federasyonu'nu oluşturan yüzü aşkın etnik grubun sahip olduğu bölgelerde yükselen etnik hareketler Rusya'nın sıcak gündeminde durmaktadır. Zira Tataristan ve Çeçenistan Rusya petrollerinin en önemli kaynaklarını oluşturduğundan Rusya bakımından stratejik bir değer taşımaktadır. Tataristan'la yarı bağımsızlık şeklinde anlaşmalara dayanan ilişki, Çeçenlerle yetki paylaşımı değil, bağımsızlık talebi karşısında daha farklı bir boyut kazanarak savaşa dönüşmüştür. Kendi parlamentosunu, mahkemelerini, eğitim sistemini, ordusunu ve kamu hizmetleri birimlerini kuran Çeçenistan'ın "hukuki konumu" konusu, tartışmanın uluslararası arenada da odağında olmuştur.

Kanaatimizce Çeçenistan için "Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkı"nı elde etmek için gerekli şartlar oluşmuştur. Referandumun yapılmasından, hükümetinin kurulmasından, devlet başkanının seçilip anayasasının yapılmış olmasından ve bir süre bağımsız yaşamasından sonra uluslararası arenada hiçbir ülke tarafından tanınmaması ise ancak siyasi olmakla açıklanabilir.

DİPNOTLAR

- (1) MALEK, Martin, Geopolitische Veränderungen auf dem eurasischen Schachbrett: Russland, Zentralasien und die USA nach dem 11. September 2001, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, B8/2002, S.14-22 (Nakleden: SAVAŞ, Genç, "Orta Asya'da Güç Oyunu: Jeopolitik Konunun Geri Dönüşü" HPD Hukuk Perspektifler Dergisi Hukuki Yorum ve Haber Dergisi, S: 07/Temmuz 2006, s. 22).
- (2) GENÇ, agm, s. 23.
- (3) MOYNIHAN, Daniel P., Pandaemonium: Ethnicity in International Politics, Oxford-1993, s. 23 (Nakleden: KÜTÜKÇÜ, M. Akif, "Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı Ve Türk Cumhuriyetleri" Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004, S:12, s. 259-276).
- (4) DOĞAN, İlyas, "Kendi Geleceğini Belirleme İlkesi", Kamu Hukuku Arşivi, Eylül 2006, http://www.akader.info/KHUKA/2006_mart1.pdf s. 2; ŞAHİN, Mustafa, Avrupa Birliği'nin Self-Determinasyon Politikası, Ankara 2000, s. 12; CASSESE, Antonio, Self-Determination of Peoples, Cambridge University Press, New York- 1995, s. 11. (Nakleden: KÜTÜKÇÜ, agm, s. 264).
- (5) ARSAVA, Ayşe Füsün, "Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 27. maddesinde İncelenmesi", AÜSBF Yayınları Ankara-1993, s. 59.
- (6) KÜTÜKÇÜ, agm, s. 262.
- (7) Aaland Adaları halkı self-determinasyon haklarını iddia ederek Finlandiya'dan ayrılıp, komşu İsveç'e katılma taleplerini, raporörler "Halkların Kendi Kaderini Tayin Etme ilkesi her ne kadar modern siyasi düşüncede, özellikle büyük savaşın beri önemli yer işgal etse de, bu ilkenin Milletler Cemiyeti Misakında herhangi bir şekilde bahsedilmediği konusuna dikkat edilmelidir. Bu

prensibin birkaç uluslararası anlaşmada kabul edilmesi, onun devletler hukukunun bir parçası haline geldiğini göstermek için yeterli değildir." kararını vermişlerdir. Konu Milletler Cemiyetine götürülerek tetkik edilmesi sonucu Aaland Adaları sakinlerinin self-determinasyon hakkını kullanarak Finlandiya'dan ayrılmaları reddedilmiş oldu.

- (8) DOĞAN, agm, s. 4.
- (9) KÜTÜKÇÜ, agm, s. 267.
- (10) Madde 1 BM'nin ikinci amacını şöyle belirtmektedir: "Uluslararası eşit haklara ve halkların self-determinasyonu ilkelerine saygıya dayanan dostane ilişkileri geliştirmek ve evrensel barışı güçlendirmek için gerekli tedbirleri almak."
- (11) Kavrama sosyo-psikolojik yaklaşım için bkz. SCHWARTZ, Barry, "Self-Determination: The Tyranny of Freedom" 2000, The American Psychological Association, Inc., Vol. 55, No. 1, 79-88 (<http://www.swarthmore.edu/SocSci/bschwar1/self-determination.pdf>).
- (12) UNPO, <http://www.unpo.org/content/view/full/4957/2/>
- (13) Wilson, altısı "Kendi Kaderini Tayin Etme" ile ilgili olmak üzere on dört ilke ilan etmiştir. Savaşın yenik çıkan milletlerin, küçük milletlerin ve sömürge altındaki halkların da kaderini tayin hakkı olduğunu ifade ederek, uluslararası sistemin güç dengesine değil, etnik kaderini tayin ilkesine dayandırılması gerektiğini vurgulamıştır.
- (14) TUNÇAY, Ali, A Post-Cold War Experience in Self-Determination and Secessionism (The Yugoslav Case), (Master of Arts, Bilkent University Institute of Economics and Social Sciences, 1993), s. 6 (Nakleden: KÜTÜKÇÜ, agm, s. 261).
- (15) CASSESE, A., International Law in a Divided World, New York 1986, s. 134-135, (Nakleden: YÜCEL, Özlem, "Milletlerarası Hukuk Açısından Doğu Türkistan Halkının Hakları", Doğu Türkistan Dergisi 2002 S. 188-189, s. 6; PAZARCI, age, s. 518. ARSAVA, Ayşe Füsün, "Self-Determination Hakkının Tarihi Gelişimine Bir Bakış ve Aaland Adaları Sorunu", Seha L. Meray'a Armağan, Cilt I, AÜSBF Yayınları, Ankara-1981 s. 55-67; Kemal Gözler, Anayasa Hukukuna Giriş, Bursa Ekin Kitabevi Yayınları, 2004, s. 42-56.
- (16) UN SC Resolution 1514, 1960.
- (17) KÜTÜKÇÜ, M. Akif, "Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı ve Türk Cumhuriyetleri", s. 263. www.sosyaltbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/17.05.2007/; Doğan, agm, s. 10.
- (18) Ashında Filistin meselesini self determinasyondan çok, işgale yönelik bir çeşit "kurtuluş mücadelesi" çerçevesinde değerlendirmenin daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.
- (19) Wolfgang F. Dänspeckgruber, The Self-Determination of Peoples, Harcourt, Rinehart Publishers, Incorporated, Lynne, ISBN 1555877680 (1-55587-768-0), 2002, s. 335.
- (20) PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk, Gözden geçirilmiş 3. bası, Ankara 2005, s. 349.
- (21) PAZARCI, age, s. 143; KARAOSMANOĞLU, Ali L., "Kendi Kaderini Tayin, Ülke Bütünlüğü, Uluslararası İstikrar ve Demokrasi", Doğu-Batı, (Savaş ve Barış) Yıl: 6, Sayı: 24, Ağustos, Eylül, Ekim 2003, s. 147 (Nakleden KÜTÜKÇÜ agm, s. 260).
- (22) PAZARCI, age, s. 142.; POMERANCE, age, s. 37-42; ARSAVA, age, s. 77-80; nakleden KÜTÜKÇÜ, agm, s. 263.
- (23) POMERANCE, age, s. 63-73; Ancak, CASSESE, self-determinasyon hakkının jus cogens oluşturmadığı görüşündedir. Bkz. CASSESE, age, s. 173; nakleden KÜTÜKÇÜ, agm, s. 275.
- (24) DOĞAN, agm, s. 10.
- (25) ÇAVUŞOĞLU, Naz, Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları, İkinci Baskı, İstanbul-2001, s. 74-75.
- (26) (26) SOYSAL, Tamer, "Birleşmiş Milletler İkiz Sözleşmeleri Ve Self-Determination İlkesi" http://www.turkhukuksitesi.com/makale_225.htm.
- (27) "Milletlerarasında, milletlerin hak eşitliği prensibine ve kendi mukadderatlarını kendilerinin tayin hakkına saygı üzerine kurulmuş dostane münasebetler geliştirmek ... Madde metninin Türkçesi için bkz. BOZKURT, Erver, Türkiye'nin Uluslararası Hukuk Mevzuatı, Ankara, 2007, s. 675.
- "... ırk, cins, din ve dil farkı gözetmeksizin ..." Madde metninin Türkçesi için bkz. age, s. 675.
- (29) MANELA, Erez, The Wilsonian Moment: Self-Determination and the International Origins of Anticolonial Nationalism, New York: Oxford University Press, 2007, s. 331.
- (30) Madde metninin Türkçesi için bkz. BOZKURT, E., age, s. 561, 579.
- (31) Söz konusu belge ve dokümanlar için bkz. BOZKURT, E., age.

(32) FAN, Hua, "The Missing Link between Self-Determination and Democracy: The Case of East Timor", U. J. Int'l Hum. Rts. 176, Volume 6, Issue 1 (Fall 2007), <http://www.law.northwestern.edu/journals/jihr/v6/n1/71/> (33) UNPO, <http://www.unpo.org/content/view/full/4957/72/> (34) OETER, Stefan, "The Right of Self-Determination in Transition", Law and State, S: 49/50, s. 148-149, nakleden KÜTÜKÇÜ, agm, s. 272.

(35) PAZARCI, age, s. 142.

(36) YÜCEL, Özlem, Milletlerarası Hukukta Self-Determination Hakkı ve Bölgesel Otonomi Doğu Türkistan Dergisi İlkbahar 1999, s. 28-32. Ayrıca bkz. TUĞ, Salih, İslam Ülkelerinde Anayasa Hareketleri, İstanbul, 1969, s. 221-246.

(37) DOĞAN, agm, s. 2.

(38) PAZARCI, age, s. 143. Azınlıklar ve Türkiye hakkında detaylı çalışma için bkz. TUNÇ Hasan, "Uluslararası Sözleşmelerde Azınlık Hakları Sorunu ve Türkiye", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran-Aralık 2004 Cilt: VIII, Sayı: 1-2 139-198; İNAÇ, Zeri Uluslararası Belgelerde Azınlık Hakları, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2004.

(39) Bkz. RG, 18.06.2003, S. 25142.

(40) Bu Bölümdeki 73. maddeye göre, sömürge ülkeler üzerinde sorumluluk alan BM üyeleri, bu "ülkeler ahalisinin menfaatlerinin başta gelmesi prensibini tanırlar, bu ahalinin... refahını imkânın son haddine kadar kolaylaştırma mükellefiyetini kutsal bir ödev bilirler ve bu amaçla... Her ülkenin ve ahalisinin ve bunun gelişmesindeki muhtelif derecelerin özel şartlarına uyar ölçüde, bu ahalinin kendini idare edebilme kabiliyetini geliştirir; siyasi emellerini göz önünde tutmayıp ve hür siyasi müesseselerinin tedrici gelişmesine yardım etmek" sorumluluğunu yüklenirler. Bu maddedeki "ahalinin kendini idare edebilme" yeteneğinin geliştirilmesi, "her ülkenin ve ahalisinin ve bunun gelişmesindeki muhtelif derecelerin özel şartlarına uyar ölçüde" olmak koşuluna bağlı kılınmaktadır. KARAOSMANOĞLU, age, s. 66.

(41) KÜTÜKÇÜ, agm, s. 267.

(42) ARAL, Berdal, "Kollektif Bir İnsan Hakkı Olarak Halkların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı", İnsan Hakları Yılı, Cilt 21-22, 1999-2000, s. 110; KARAOSMANOĞLU, age, s. 67-68.

(43) Metin için bkz. POMERANCE, age, s. 123-124; nakleden KÜTÜKÇÜ, agm, s. 267.

(44) KARAOSMANOĞLU, age, s. 69.

(45) ÇAVUŞOĞLU, Naz, age, s. 72-73.

(46) "Devletler Arasında Dostça İlişkiler ve İşbirliği ile İlgili Uluslararası Hukuk İlkeleri Bildirgesi"ne göre; "halkların eşit hakları" ve "self-determinasyon" ilkesi haklar bakımından bir hak, bu prensibe uyulması ise diğer devletler bakımından bir yükümdür. Bunun yanında Bildirge, "self-determinasyon hakkı"nın, trk, imanç ya da renk ayrımı yapmaksızın ülkenin tüm halkını temsil eden bir yönetime sahip egemen ve bağımsız devletlerin ülke bütünlüğünü ya da siyasi birliğini kısmen ya da tamamen bozacak şekilde yorumlanamayacağı kuralını getirmiştir. ŞAHİN, age, s. 22-24.

(47) KARAOSMANOĞLU, agm, s. 150-151.

(48) KARAOSMANOĞLU, age, s. 71-72.

(49) "The Chechens Ingush During the Soviet Period and its Antecedents" çeviren Muhyittin Geçkil, The North Caucasus Barrier, Society For Central Asian Studies, <http://www.waynakh.com/makaleler/03.htm>.

(50) Çeçen sorununa "Sosyalist", "Kapitalist", "Ulusalci" vb ideolojik yaklaşım için bkz. WEINSTEIN, Nat, "The War on Chechnya and US 'Humanitarianism'", Socialist Action /January 2000, <http://www.socialist-action.org/news/200001/chechnya.html>.

(51) Bu şekilde İnguş Cumhuriyeti, yeni Anayasa'da Federasyon'u oluşturan birimlerden biri olarak kabul edilmiştir.

(52) CUTLER, Robert M., Chechnya: Conflict Profile, Foreign Policy in Focus, 10 September 2001, pp. 1-4 (http://www.robertcutler.org/blog/2001/09/chechnya_conflict_profile.html).

(53) Boris Yeltsin ile 12 Mayıs 1997'de imzalanan "Rusya Federasyonu ile Çeçen İçkeriya Cumhuriyeti Arasında Barış ve Karşılıklı İlişkilere Dair Antlaşma", 12 Temmuz 1997 tarihli "Gümrük Alanında Karşılıklı İşbirliği Antlaşması"; Rusya Federasyonu, Çeçen İçkeriya Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti arasında imzalanan "Bakü-Caharkele-Novorossiç Petrol Boru Hattının İşletilmesine İlişkin Uluslararası Antlaşma" ve Rusya Federasyonu ile Çeçen İçkeriya Cumhuriyeti arasında imzalanan "Ekonomik İşbirliği Antlaşması" gibi altı antlaşma söz konusudur.

(54) Çeçenistan'da Bitmeyen Cihad, www.kavkaz-center.com.htm, 05.04.2007.

(55) Şahin, Mustafa, Avrupa Birliği'nin Self-Determinasyon Politikası, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000 Krs. Şahin, age, s. 125-127; Klein, Eckart, Das Selbstbestimmungsrecht der Völker und die deutsche Frage, Gebr. Mann Verlag, 1990 Berlin, s. 37; Kühnhardt, Ludger, Die Universalität der Menschenrechte, Olzog, München, 1987, s. 311-312; nakleden DOĞAN, agm, s. 7.

(56) YILMAZ, Murat, Çeçenistan: Yasak Ülke Kayıp Videdan, <http://cecenistan.ihh.org.tr/>, 10.05.2007.

(57) PAZARCI, age, s. 142-143.

(58) Madde 72: "Her bir Sovyet Cumhuriyetin, SSCB-

den serbestçe ayrılma hakkı saklıdır" (Article 72, "Each Union Republic shall retain the right freely to secede from the USSR.") Anayasa'nın tam metni için bkz. http://www.departments.bucknell.edu/russian/const/77c_ons03.html.

(59) Bu konuda daha geniş bilgi için ayrıca bkz. TUĞ, Salih, İslam Ülkelerinde Anayasa Hareketleri, İstanbul, 1969, s. 221-246.

(60) FAURBY Ib, International Law, Human Rights and the Wars in Chechnya <http://www.caucasus.dk/publication13.htm> 15.06.2007; ŞAHİN, age, s. 118.

(61) CASSESE, age, s. 266-268, nakleden KÜTÜKÇÜ, s. 274.

(62) ŞAHİN, age, s. 84-85.

(63) DONNELLY, age, s. 158, nakleden KÜTÜKÇÜ, agm, s. 274.

(64) KARAOSMANOĞLU, Ali L., "Kendi Kaderini Tayin, Ülke Bütünlüğü, Uluslararası İstikrar ve Demokrasi", Doğu-Batı, (Savaş ve Barış) Yıl: 6, S: 24, Ağustos, Eylül, Ekim 2003.

(65) CHARNEY, Jonathan I., "Self-Determination: Chechnya, Kosovo, and East Timor" <http://law.vanderbilt.edu/journals/journal/34-02/charney.html> 27.03.2007.

(66) CHARNEY, agm, (web)

(67) YILMAZ, agm, (web.)

(68) HUGHES James, European University Institute Florence, Civil War, S: 4 no.4 Winter 2001 s. 11-48, http://eprints.lse.ac.uk/641/01/Hughes.Chechnya.Civil_Wars.pdf; ayrıca bu konuda bkz. WEINSTEIN, Nat, "The War on Chechnya and US 'Humanitarianism'", Socialist Action /January 2000, <http://www.socialist-action.org/news/200001/chechnya.html>.

(69) JTC 1982 Anayasası'nın 90. maddesine tekabül eden Rusya Federasyonu Anayasası 15/4. Madde; "Uluslararası hukukun evrensel ilke ve normları ve Rusya Federasyonunun uluslararası anlaşmaları, Rusya Federasyonu'nun onayladığı bir uluslararası anlaşmayla, bir kanun farklı hükümler içeriyorsa, uluslararası anlaşma hükümleri uygulanır" diyerek uluslararası anlaşmalarla iç hukuk normlarının çatışması halinde uluslararası anlaşmalarla üstünlük verileceğini açıkça ifade etmektedir. Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. DRAGANOVA Diana, "Chechnya's Right of Secession under Russian Constitutional Law", Sofia University, Faculty of Law. <http://chinesejil.oxfordjournals.org/cgi/content/20.05.2007>.

(70) Nitekim yukarıda da belirttiğimiz gibi- aralarında Türk Cumhuriyetlerinin de bulunduğu Baltık Cumhuriyetleri dışındaki diğer on iki Sovyet Cumhuriyetinin uluslararası hukuk altında self-determinasyon hakkı 1977 tarihli Sovyetler Birliği Anayasasının 72. maddesine ölü bir hüküm olarak bulunmaktaydı. Bu maddeye göre her birlik Cumhuriyeti SSCB'den ayrılma hakkına sahipti. Anayasasının 70/1. fıkrası SSCB'nin eşit Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerin gönüllü katılımı ve ulusların self-determinasyon hakkının bir sonucu olarak sosyalist federalizm ilkesi üzerine kurulu, çöküşlü, federal ve yekpare bir ülke olduğunu belirtmekteydi. Kısaca cumhuriyetlerin self-determinasyon hakkına dayanarak Sovyetler Birliği'ni kurduklarını belirtmekteydi (Bu konuda daha geniş bilgi için ayrıca bkz. TUĞ, Salih, İslam Ülkelerinde Anayasa Hareketleri, İstanbul, 1969, s. 221-246.).

(71) Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Lenin'in "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" adlı eserinin bir yansıması olarak söz konusu hak, 1917'de yayınlanan "Rusya Halklarının Hakları Deklarasyonu"nda ve 1918'deki ilk "Sovyet Anayasası"nda da yer almıştır.

(72) İLHAN, agm, (web)

(73) İLHAN, agm, (web)

(74) Mahkeme kararları için bkz. <http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2005/Feb/Chamberjudgments-Chechenecases2422005.html>. Khasiyev ve Akayeva v. Russia (no. 57942/00 ve 57945/00), Isayeva, Yusupova ve Bazayeva v. Russia (no. 57947/00, 57948/00 ve 57949/00) ve Isayeva v. Russia (no. 57950/00).

(75) Diana Draganova, Sofia University "Saint Kliment Ohridski", Faculty of Law, Chechnya's Right of Secession under Russian Constitutional Law, <http://chinesejil.oxfordjournals.org/cgi/reprint/3/2/571>

(76) HUGHES James, European University Institute Florence, Civil War, S: 4 no.4 Winter 2001 s. 11-48, http://eprints.lse.ac.uk/641/01/Hughes.Chechnya.Civil_Wars.pdf; ayrıca bu konuda bkz. WEINSTEIN, Nat, "The War on Chechnya and US 'Humanitarianism'", Socialist Action /January 2000, <http://www.socialistaction.org/news/200001/chechnya.html>.

(77) Wolfgang F. Danspeckgruber, age, s. 336.

(78) Yukarıda belirttiğimiz gibi, aslında Filistin meselesini self-determinasyondan çok, ılgale yönelik bir çeşit "kurtuluş mücadelesi" çerçevesinde değerlendirmenin daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

(79) Wolfgang F. Danspeckgruber, age, s. 335.

KAYNAKÇA

AIHM Rusya Kararları, <http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2005/Feb/Chamberjudgments/Chechenecases24.2.2005.htm>

ARAL, Berdal, "Kollektif Bir İnsan Hakkı Olarak Halkların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı", İnsan Hakları Yılı, Cilt 21-22, 1999-2000, Birleşik Kafkasya Konseyi Bülteni, Sayı 24, Ocak-Şubat-Mart.

BOZKURT, Enver, Türkiye'nin Uluslararası Hukuk Mevzuatı, Ankara, 2007.

CHARNEY, I. Jonathan, "Self-Determination: Chechnya, Kosovo, and East Timor", <http://law.vanderbilt.edu/journals/journal/34-02/charney.html> 27.03.2007.

CUTLER, "Robert M., Chechnya: Conflict Profile", Foreign Policy in Focus, 10 September 2001, pp. 1-4 (http://www.robertcutler.org/blog/2001/09/chechnya_conflict_profile.html).

ÇAVUŞOĞLU, Naz, Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları, İkinci Baskı, İstanbul-2001

DANSPECKGRUBER Wolfgang F., The Self-Determination of Peoples, Hardcover, Rienner Publishers, Incorporated, Lynne, ISBN 1555877680 (1-55587-768-0), 2002.

DOĞAN, İlyas, "Kendi Geleceğini Belirleme İlkesi", Kamu Hukuku Arşivi, Eylül 2006, s. 7, http://www.akader.info/KHUKA/2006_mart/1.pdf, 14.05.2007.

DRAGANOVA, Diana, "Chechnya's Right of Secession under Russian Constitutional Law" <http://chinesejil.oxfordjournals.org/cgi/content/abstract/20.05.2007>.

FAN, Hua, "The Missing Link between Self-Determination and Democracy: The Case of East Timor", U. J. Int'l Hum. Rts. 176, Volume 6, Issue 1 (Fall 2007), <http://www.law.northwestern.edu/journals/jihr/v6/n1/71/>.

FAURBY Ib, <http://www.caucasus.dk/publication13.htm> "International Law, Human Rights and the Wars in Chechnya", 15.06.2007.

GAETA Paola, "The Armed Conflict in Chechnya before the Russian Constitutional Court", <http://www.ejil.org/journal/Vol7/No4/art7.pdf>

GEÇKİL, Muhyittin, The North Caucasus Barrier isimli kitaptan "The Chechens Ingush During the Soviet Period and its Antecedents" çeviri, Society For Central Asian Studies, <http://www.waynakh.com/makaleler/03.htm>.

GENÇ, Savaş, "Orta Asyada Güç Oyunu: Jeopolitik Konunun Geri Dönüşü" HPD Hukuk Perspektifler Dergisi Hukuki Yorum ve Haber Dergisi, Sayı 07/Temmuz 2006

GÖZLER, Kemal, Anayasa Hukukuna Giriş, Bursa Ekin Kitabevi Yayınları, 2004.

HUGHES James, "Civil War", S. 4 no.4 Winter 2001, s. 11-48, http://eprints.lse.ac.uk/641/01/Hughes.Chechnya.Civil_Wars.pdf; http://eprints.lse.ac.uk/641/01/Hughes.Chechnya.Civil_Wars.pdf, 20.06.2007

İNAÇ, Zeri Uluslararası Belgelerde Azınlık Hakları, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2004.

Kafkas Vakfı Bülteni, Ayhık Kültürel Dergi, 2002, Sayı 12.

KARAOSMANOĞLU, Ali L., İç Çatışmaların Çözümü ve Uluslararası Örgütler, İstanbul-1981

KARAOSMANOĞLU, Ali L., "Kendi Kaderini Tayin, Ülke Bütünlüğü, Uluslararası İstikrar ve Demokrasi", Doğu-Batı, (Savaş ve Barış) Yıl: 6, Sayı: 24, Ağustos, Eylül, Ekim 2003.

KÜTÜKÇÜ, M. Akif, "Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı Ve Türk Cumhuriyetleri", Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004 sayı: 12.

MANELA, Erez, The Wilsonian Moment: Self-Determination and the International Origins of Anticolonial Nationalism, New York: Oxford University Press, 2007.

MANSUR, Şamil, Çeçenler, İnceleme, 2. Baskı Sami Yayınları, Mart 1995, Ankara.

MERAY, L. Seha, Devletler Hukukuna Giriş, Birinci cilt Ajans Türk matbaası Ankara 60.

PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk, Gözden geçirilmiş 3. baskı, Ankara 2005

SANCAK, "Uluslararası Hukuk Ve Self-Determinasyon Hakkı", <http://SancaK:ihh.org.tr/otonomi/hukuk/hukuk.html>, 23.05.2007.

SCHWARTZ, Barry, "Self-Determination: The Tyranny of Freedom" 2000, the American Psychological Association, Inc., Vol. 55, No. 1, 79-88 (<http://www.swarthmore.edu/SocSci/beschwarl/self-determination.pdf>).

SOYSAL, Tamer, "Birleşmiş Milletler İkiz Sözleşmeleri Ve Self-Determination İlkesi" http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_225.htm.

ŞAHİN, Mustafa, Avrupa Birliğinin Self-Determinasyon Politikası, Ankara 2000.

TUNÇ, Hasan, "Uluslararası Sözleşmelerde Azınlık Hakları Sorunu ve Türkiye", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran-Aralık 2004 Cilt: VIII, Sayı: 1-2 139-198

UNPO, <http://www.unpo.org/content/view/full/4957/72/>

WEINSTEIN, Nat, "The War on Chechnya and US 'Humanitarianism'", Socialist Action /January 2000, <http://www.socialistaction.org/news/200001/chechnya.htm>

YILMAZ, Murat, "Çeçenistan: Yasak Ülke Kayıp Videdan", <http://cecenistan.ihh.org.tr/>, 10.05.2007.

YÜCEL, Özlem, "Milletlerarası Hukuk Açısından Doğu Türkistan Halkının Hakları", Doğu Türkistan Dergisi, Yıl 22, S. 188-189, 2001-2002.

YÜCEL, Özlem, "Milletlerarası Hukukta Self-Determination Hakkı ve Bölgesel Otonomi", Doğu Türkistan Dergisi, Yıl 19, Sayı 182, 1999, s. 28-32.

RIGHT OF SELF DETERMINATION ACCORDING TO INTERNATIONAL LAW AND PROBLEM OF CHECHNYA

Ass. Prof. Dr. Abdülkadir AKIL
İstanbul Commerce University Faculty of Law
International Law of Discipline

Canan KÜÇÜKALİ
Judge

INDEX

INTRODUCTION

I. SELF-DETERMINATION RIGHT IN INTERNATIONAL LAW

A. BRIEF HISTORICAL ACCOUNT OF THE TERM

B. THE TERM OF SELF-DETERMINATION RIGHT AND FEATURE OF

SELF-DETERMINATION RIGHT ACCORDING TO INTERNATIONAL LAW

II. HISTORICAL ACCOUNT OF CHECHENS' STRUGGLE FOR FREEDOM

A. GENERAL VIEW OF HISTORY OF CHECHENS

B. POST SITUATIONS IN CHECHNYA AFTER 1989

III. COMPARISON OF CHECHEN PROBLEM WITH OTHER EXAMPLES AND CHECHEN THESIS

A. COMPARISON OF CHECHEN EXAMPLE WITH OTHER EXAMPLES OF

SELF-DETERMINATION RIGHT

B. BASIS OF CHECHENS' CLAIMS AND THESIS

RESULT

BIBLIOGRAPHY

INTRODUCTION

Right of "The Self Determination of People goes back from Aristotle's" "only the best can be achieved by creation city governments but not with huge empires" idea, to 158 city governments definition in Greece. This is a flexible term which is still discussed today that is still being the points in various international pacts and contracts and still keeping its importance, however countries accepted its existence in international they still refrain from defining it because it may damage themselves and these countries fail to define their boards as well. Apart from this, it is useful to make it clear that right of self determination is a thing different from the rights of minorities though they seem similar to each other. For this reason, we think that it will be useful to state that we will only discuss this matter in terms of self determination term.

International petroleum wars between corporations and problem of pipeline in Middle

Asia and Caucasian make this situation even more complex. Conflicts in the region gained a new aspect with oil and natural gas pipelines, Russia tried to make these pipelines in its own territories, so made strategic plans against USA and its allies, got into a bloody war with Chechnya as they wanted to pass the pipeline through the borders of Chechnya(1). Kremlin government, which wanted to pass oil pipelines from their own territory, increased pressure on their neighbours making use of local conflicts as a reason and narrowed the fields of new republic in this region(2). Its impossible to discuss struggle of freedom of Chechnya and right of self determination regardless of this situation. However, current statues of Chechnya will be dealt apart from the international relationships in this pieces of work. Though Chechnya has terrorism, violation of human rights, genocide that can be dealt through international law, in this work, we will try to inspect whether Chechnya has right for

self determination or not by observing the history and current situation of Chechnya.

KEYWORDS:

Self Determination,
Chechnya,
International Law,
Minorities,
The Caucasus,
Independence

I. RIGHT OF SELF DETERMINATION IN INTERNATIONAL LAW

A. BRIEF HISTORICAL ACCOUNT OF THE TERM

According to right of self determination, Holland declared its independence by separating from Spain in 1581. USA Independence Declaration in 1776 and French Human and Citizenship Rights Declaration in 1789 mentioned about this right and USA became the first colony to come up with the request of self determination because they denied to be governed by England.(3)

Right of self determination has been applied in various countries in law of governments. People of some regions were asked to choose under which governments control they would like to be by referendums. To legalize joining of some regions to France which were occupied by French troops, referendum was accepted as a measurement. Venaisin, Sovayen and Nizza which were occupied just after the revolution in 1791, 1792 and 1793 witnessed referendums to show all world that without the will of people in the region, there would not be a change in hegemony of there would not be acquisition of soil in that cities.(4)

Firstly Bolshevik Doctrine annotated this right as an international law principle and Stalin mentioned about the right of nations hegemony and their right to separate from other nation which they are under the control of and in his book Marxism and National Matters he defended that a nation has right of self determination and has right to separate from other country totally or has right to gain right of self rule.(5). Several years later Lenin published "Right of Self Determination of Nations" and this principle took its place in "Rights

of Russian People Declaration" in 1917 and first Soviet Fundamental Law in 1918.(6) 6 Lenin used the term of "Nations right of self determination" in his works and expressed that referendum is the violation of "nations self determination right" and self determination also covers separatist. According to right of self determination, firstly Finland declared its independence in 1917 and a year later other countries bound to Russia such as Estonia, Letonia, Litvania, Poland, Georgia, Belarus, Armenia and Azerbaijani declared their independence.

In times of League of Nations, application field of self determination only covered Europe and only Czechoslovakia, Hungary and Poland in Middle and Eastern Europe declared their independence making use of this principle. Decision in Aaland Islands trial reflects the general view till the acceptance of Charter of United Nations(7). Same view continued in United Nations time and United Nations stated that Catanga Region which wanted to separate from Congo in 1961 and Biafra region which wanted to separate from Nigeria have only rights to separate from colony government but not rights to separate from their governments.(8) During World War II, In Atlantic Declaration which was published by President of England Churchill and President of USA Roosevelt in 14 August 1941, right of self determination was mentioned of 2nd and 3rd articles and after the war this term entered into the international law.(9) In Charter of United Nations in 1945, this right was suggested for all people and in the first chapter of this pact which regulates the aims and principles of United Nations, this right was mentioned as "principle" and in translation of its from French, it was translated as "right". This is clearly mentioned in 2nd clause

of 1st article and 55th article of the pact.(10)

B. THE TERM OF SELF-DETERMINATION RIGHT AND FEATURE OF SELF-DETERMINATION RIGHT ACCORDING TO INTERNATIONAL LAW

Right of self determination is in fact the right of determining the self destiny of a society or a nation(11). This principle also allows the nation to determine its political regime which clearly affects its social, economical and cultural life styles(12).

Right of self determination which means nations determining their own destiny (*droit des peuples à disposer d'eux-mêmes*) was existing in prior US President Woodrow Wilson's principles(13). When peace attempts of Germany and Austria failed in 1917 due to the heavy condition put by The Allies, President Wilson broadcasted his 14 principles related to coming peace. He sends a message to congress to determine the facts of peace, democracy and independence of tiny nations.

This term which came into existence in late 18th century with social awareness in Western Europe and became firmer, was regarded as a problem of national authorities of governments in the past however it is regarded as a problem of international law (14). Self determination is among the main aims of international organizations especially the United Nations and Africa Union Organization. These organizations intervene to civil conflicts to assure the adhibition of this principle.

This right which was mentioned in Charter of United Nations in 1945 means "people can live under the control of any government they would like to, even they can establish their own government". This right was only

granted to those who are under the colonization of an other government and in the process of decolonization, however today this right is granted for those who are under siege and racial government and to let them establish independent government(15).

United Nation Security Council summarized in 1960 that "self determination in the right of all people under colonization". It gained chance to support the meaning of term by stating that "Being unprepared in fields of politics, economy, social and education, is not a valid reason for the delaying of independence"(16).

In accordance with the basic principles of international law "Country borders can not be occupied" and according to representative government theory, public are various citizens of a government in terms of ethnicity, religion, culture and racial. According to this theory, self determination means the complete hegemony of all people under the reign of a certain government. As in liberal democracies, governments are responsible to provide equal conditions of economical, social, cultural situations to all citizens apart from the right of self determination. According to objective criterias such as race, religion, culture, language, geography and social density this definition may be done differently. As there is not a certain definition of "public" in objective measurements in adhibition of self determination, self determination is taken to hand as a matter of human rights and this requires that a public with right of self determination to be accepted in societies own purview(17).

In 1981, United Nations report stated that, separate culture, language, religion and history awareness and loyalty to continue social identity and uniting certain piece of land is requi-

red measurement to become public. To make use of right of self determination, acceptance on governmental and international platform, "getting respect of others" are also required.

Self determination has created various effects on governments, societies and regions. However in early 21st century, like international system, meaning and effect of this term also changes.

At the same time, it also proved that itself has the effect to create romantic aims, revolutionary, rebellious and radicalizing aspect. This right, even, may change the borders of a country, a continent or moreover the whole international system if it faces a kind of hegemony or freedom trend. The most important effect of it was seen on children, women and societies as individuals in Bosnia, Cashmere, Chechnya, Somalia, Kosovo, Eritre and Palestine(18) and this situation in tragedy apart from the strategic discussions or academic researches(19).

The related side of inner organizations of governments about self determination is the right to choose ideal government style for the public without any other external force or pressure. In United Nation applications, granting this right for those except from colonized societies, is regarded contradictory to the right of not intervening to internal affairs and national unity. Continuous hegemony of countries natural resources and right of choosing government style, which also gains an economical aspect day by day, are also regarded as parts of right of self determination by United Nations. This right is not limited and will not last after used once(20). However, national unity and international consistency are regarded to have priority in all discussions related to self determination and this situation limited

the usage of this right(21).

External self determination expresses right of choosing government style even including establishing an independent country. It is freedom, in other words, to define future and national status of a society living on a certain land and sharing similar features and to have their own government and hegemony. This right is limited, can be used only once. If a colonized society uses right of self determination, this right is lost forever(22).

According to the general opinion, right of self determination became international rule of "use and wont". It also suggested that this can be accepted as an international jus cogens(23).

All individuals and groups living in a democratic country use their right to determine their own future by participating in government. Usage conditions of this right is determined in article 2625th and 24 October 1970 dated decision of United Nations. Separation request of different ethnic groups, who are not exposed to colonization, in multi national countries are not accepted in government laws. However, on same land, if a society is deprived of judicial bodies and right to vote and election, if governments fail to represent them, if that society is exposed to pressure, violence and discrimination, if people are slaughtered, if they are excluded from budget, if driven away from the government, if tried to be terminated both culturally and physically, then right of self determination is valid out of discussion. And, as a result, they also gain right to take assistance from external forces.

Clear application of discrimination, along with racial applications on a certain ethnicity, like in Bosnia, where people were tried to be terminated, right of self determination of this ethnic group is accepted. On this point,

a group living with equal rights and participating in governing the government have no right to request separation and self determination. Such a claim is nothing other than expression of a political view(24).

In the process of OSCE conference, in the first document of this process, Helsinki Final Act, under the headline of "Declaration of principles" it is stated that "Due to the right of equality of people and right of self determination, all public groups are given right to determine their political status both internal and external, and without any external political interruption they have right to continue their political, economical, social and cultural developments. In same principle, participant governments are requested to respect to this right by acting in accordance with the "Aims and principles of Charter of United Nations and related international law about the unity of governments". Right of self determination are also given place in Vienna Document in 1989, "Paris Condition for a New Europe" in 1990 and Moscow Document in 1991(25).

In summit of OSCE in 21st November 1990, 34 Presidents and Prime Ministers declared that with "Paris Condition for a New Europe" separations and conflict age has come to an end and new age of cooperation has began which stands on basic principles of human and governmental law and democracy. Turkey also signed the Paris Condition.

Finally, Turkey, accepted the pacts, known as "Twin Pacts" in 4th June 2003 according to law numbers 4867 and 4868 and these approved pacts come into operation after being broadcasted in official journal in 18th June 2003(26). Right of self determination gained an universal feature except from colonized public with Pact of Cultural

Law and Pact of Civil and Political Rights in 1966 which were prepared by United Nations and signed by Turkey. Turkey placed 3 affirmance and 1 drawback for both pacts. First affirmance which was added to both pacts is related to first self determination and takes place in first articles of Twin Pacts, states that Turkey's responsibilities from this pacts will be carried out according to the first and second articles of United Nations which define land unity and national security. The main source of the principle of right of self determination consists of 2nd and 3rd(28) clauses of 1st article of United Nations Condition(27) in terms of international law. The principle, the way its in condition, is defined as the basis of peaceful relations between governments. Even before the condition of United Nations, it was declared by word leaders such as President Wilson, Lenin and others, to direct the reformation of the world after World War(29). The principle was also taken into hand in Atlantic Condition in 1941 and Dumbarton Oak Interview before it took its final position in United Nations Condition. The principle was accepted as a right in first paragraph of 1st article of International Pact of Civil Rights(30) and International Pact of Economic, Social and Cultural Rights which both came into operation in same year, 1976.

Right of self determination was also placed in Europe Final Act in 1975 which was previously accepted in OSCE conference, Declaration of Law Principles related to International Cooperation and Peaceful Relations, Africa Human Rights Pact in 1988, Paris Condition for a New Europe in 1990(31).

Right of self determination which takes place in many international and local documents mentioned above, found

chance to be approved by International Court in Namibia, West Sahra and East Timor(32) trials. Similarly it was also approved in Conference of Defining the ingredients of Civil Rights which was help by UNESCO between 1985 and 1991(33).

Before 1990, according to most of the governments, right of self determination was the supporter of hegemony equivalence, land unity and independence in internal affairs of governments apart from the colonized people(34).

Today, same vision is still valid and governments take responsibility by signing international pacts. Before, only colonized people were able to make use of this right however, in late century, federated republic under the reign of United Soviet Socialist Republic declared their independence by making use of this right(35).

Term of self determination began to represent not only the colonized people but also the native people, however, international law placed some conditions to the usage of right of self determination by regarding worlds political and social facts as well.

Those countries who used to be independent but became dependent to another country by force have right to use this right. Conquests of countries before the prohibition of using force, are legal according to law. Baltic republics such as Estonia, Letonia and Litvania are examples to prior condition. Litvania and Estonia declared their independence in February 16 and 24 in 1918. Letonia declared its independence in November 18 in 1918. For twenty years these governments was governed independently but in 1939 U.S.S.R forced them to accept Pact of Molotov-Ribbentrop and in 1940 they joined Russia. Ukraine and Belarus(36) gained their

independence due to old Soviet fundamental law.² As Baltic republics were known for a long time, it made easier. Other countries which made use of Old Soviet fundamental law and declared their independence faced some trouble and these problems still continue today partially. Continuously talking about Russian minorities in Ukraine and Kazakhstan, May 1990 events in separation of Azerbaijani and conflict between ruling and opposition party in Georgia are all effects of Russia. Russia always regarded these countries as its hinterland. When these federated and independent countries are evaluated, the reaction to separation of Chechnya from Russia will be understood better.

Right of self determination is not granted for minorities and groups but it is granted to countries who are under siege or colonized⁽³⁷⁾. This doesn't mean that those countries who are not exposed to discrimination in terms of valid law in a country can make use of right of self determination⁽³⁸⁾.

United Nations regulated right of self determination in 1st article Pact of Civil and Political and Economical, Social ve Cultural Rights to stand against colonizing , with international documents. This term defines that people can determine their political status freely and continue their economical, social and cultural process independently⁽³⁹⁾.

Gaining right of self determination for countries which can not govern themselves and under reign of another country is the main aim of Pact of United Nations and this makes United Nations responsible from colonized people however, this doesn't show that imperialist nations have valid responsibilities for their right of self determination who are under their reign⁽⁴⁰⁾.

76th article of Pact is defined as to make it easier to self

determination and independence for countries who are under control of another country. It is seen that this pact is making discrimination ; in 76th article B clause , tow word are use together, however in 73rd article which is related to countries who are non-autonomous, word freedom is not used, only self autonomous word is used. Although it was suggested to place word freedom in relation passage of pact in San-Fransisco conference about non-autonomous countries, this was not accepted by imperialist countries and this right was only regarded appropriate to countries who are under the reign of another country. Declaration of independences of Morocco in 1956, Tunusia and Algeria in 1962 are based to this right by United Nations⁽⁴¹⁾.

In United Nations agencies, ending self determination and colonism was always discussed and these topics were tried to specified in articles of Pacts. Application of United Nations resulted in that right of self determination is accepted as a rule. ⁽⁴²⁾.

In 14 December 1960, right of self determination was granted to colonized people including right of establishing an independent government with 1514th article of United Nations council⁽⁴³⁾. In "Declaration of assurance the independence of all colonized countries and people" right of self determination was granted for all people however in 1st article, this right was limited only to colonized people by saying, "people must be under foreign force, hegemony of colony". In 6th article of declaration, it is stated that any attempt which violates national unity completely or partially is against the Pact of United Nations. On this point, whole people of colonized country can use right of self determination and borders of colonized country will be the

borders of new established independent country. General Council proposed to hold a special committee of 17 members to grant applying the declaration without a delay in 27 November 1961, in 1654th article⁽⁴⁴⁾. (XVI). Economical right of self determination which is stated as the right to use own natural resources and use resources freely was regulated in 2nd article⁽⁴⁵⁾.

In 2625th article of United Nations General Council in 24 October 1970, this right can be used if an independent nation is established, or integrated with another freely and if a political status is created according to free will of the people⁽⁴⁶⁾. With this decision, in a multi national country, if all citizens are treated equally, if they have civil rights, if they get equal service from government and if there is no pressure on people, this represents national unity and there is no discrimination of rights. If not, right of self determination is valid in all terms.

In section of the declaration about "The principle of equal rights and self determination of people" all people have right to determine their own political status, continue their economical, social and cultural process with any external intervention. All government are responsible for respecting this right. All government will work hard to end colonism and apply self determination immediately and United Nations will help them" ⁽⁴⁷⁾.

Pact of Organization of Africa Union also contributed much in determining this right and right of self determination became the most important aim of this organization. According to member of this organization, right of self determination is always valid in any place and it accepts no exception and this right more privileges than prohibition of using force, using peaceful ways to solve problem and right

to be independent in internal affairs(48).

II. HISTORICAL ACCOUNT OF CHECHENS STRUGGLE FOR FREEDOM

A. GENERAL VIEW OF HISTORY OF CHECHENS

Chechens are native people of North Caucasia and Chechnya whose capital city is Grozni, is surrounded by Stavropol state of Russia in north and in eastern north and east by Dagestan and in south by Georgia.

First documents to mention about Chechens are Armenia, Georgia and Rome-Greece documents in 3-4th BC. Chechens who joined Alan Horde Union in AD 1st century, increased their population in middle and north Caucasia in time(49).Caucasia people gathered around the authority as tribes. People met in same government firstly in domain, khanate After Russia occupied Astrahan in 1556, Chechnya-Russia relations began. Russian troops reached Terek River in 1587 and Sunja River in 1590 but till 1783 it is seen that Russia couldn't go further ahead of Chechnya. But in 1782 and 1784, after occupying of Daryal passage which connects south and north Caucasia, opening of military was of Georgia, establishment of Vladikavkaz city in 1784 and Russia increased its authority on Transcaucasia after occupying Georgia, invasion increased. Between 1783-1824 Tsardom regime went ahead using a systematic way. North Caucasia cities in that time, were established as castles of Russia borders and became military and commercial centers.

After 1700, Chechens who faced Russians, participated in resistance with Dagestan Chechens and some Circassian

tribes in 1864 till the Sheikh Samil became prisoner of Russia, in a way known as disciplinship. In 1834, when North Caucasia Republic was established, highlander people get together for war. In 1859 war ends with victory of Russia. They were forced to immigrate from their own country to Ottoman Empire by Russia. Some Caucasian tribes such as Ubih were completely destroyed, some regions such as Adigey and Sapsig had no more people living. Despite this, Dagestan and Chechnya continuously rebelled and resisted.

When monarchy in Russia came to an end in February 1917 and Bolsheviks became the rulers, independence movements in north Caucasia became more active and in 11th May 1918, North Caucasia Republic was established. This situation was accepted by Austria-Hungary and Ottoman Empire, in 8th June 1918, North Caucasia became ally with them.

In 1917, Declaration of Rights of Russian revolution was broadcasted and North Caucasia and Dagestan Union Central Committee was established and in second congress in September temporary fundamental law was approved. But troops of czar in North Caucasia attacked and occupied Chechnya in 1919. Though rebellion which started in the commandment of Sheikh Uzun Hadji in September 1919 ended in February 1920 successfully, in March 1920 Bolshevik seized the control of Chechnya. Anti Bolshevik rebellions in 1920-1921 and 1930-1932 ended with failure. After the complete reign of Bolsheviks in North Caucasia, in 20th January 1920, Soviet Highlander Republic was established which covered Chechen-Ingus, Osetia, Kabarday, Balkar and Karachay regions. After separation in 30th November 1922 Chechen Self Governing Territory and in 7th July 1924 Ingus

Self Governing Territory was established. This two territories was united in 15th January 1934 under the name of Chechen-Ingus Self Governing Territory. In 5th December 1936, according to Soviet Fundamental law, name of self governing territory became self governing republic.

During 1941-1942 World War II. German troops began on an assault to take the control of oil reserves of Grozni. In 1942 German Troops occupied some regions of Chechen-Ingus Republic but they couldn't enter Grozni and upon Stalingrad defeat, they immediately abandoned whole North Caucasia. Upon, with the decision of Moscow in 23rd February 1944, people of Chechen-Ingus, Karachay and Balkar were decided to send on exile from North Caucasia.

In 25th June 1946, Chechen-Ingus Soviet Socialist Republic was abolished. Hundred thousands of Chechen died on way and new settlements in poverty and starvation and illness. After the death of Stalin in 1954, Chechens were allowed to return their hometown. In 9th January 1957, Chechen-Ingus Self Governing republic was established again.

B. POST SITUATIONS IN CHECHNYA AFTER 1989

United Soviets encountered a rapid collapse process with glasnost (starvation) and perestroika (reform) policies. People mentioned about their independency requested from various republics(50). Baltic Republics ahead, unions and republic which formed U.S.S.R began to declare their independence. In 1990, even federation itself, almost all self governing and united republics declared their independence. In Chechnya, social opposition was organized under the name of Chechen National Congress. Chechen national

congress which gathered in November 1990 elected General Cehar Dudayev as their president. An activity of three stages was accepted in congress. (1. Independence 2. Federation. 3. Caucasasia People Federation.) Upon the pressure of congress, Chechen-Ingus Self Governing Republic declared its independence in 27th November 1990. Hegemony meant that all right and authority was belonging to Chechen-Ingus Republic in borders of Chechen Ingus land and this right and authority could be used in their own will.

In this time, Parliament Chairman of Russia Federation Boris Yeltsin was the supporter of hememony struggle of self governing republics in Russia Federation. In Chechnya, Cehar Dudayev was elected as president in election in 27th October 1991 under the observation of International Human Rights Committee. In 1st November 1991, new assembly declared the independence of Chechnya. Upon this, Moscow declared state of emergency in Chechnya in 7th November and sent troops to Grozni. However with massive reaction from people, there troops were forced to retreat.

While Chechnya was under this process, Ingus People Congress made referendum about establishing a new government under the name of Ingus Republic and proposed to stay in the borders of Russia Federation. So, Ingus Republic was established by means of right of self determination. (Ingus Republic is accepted as one of the units forming the federation in new fundamental law.)

Chechnya President Cehar Dudayev suggested that their problems with Russia must be solved in a political way and suggested that oil pipelines and railways must be used mutually. Some meetings were held on this point. For example, in 21st

March 1994, Russia president representative Sergey Feilatov and Chechnya president Aslanbek Akbulatov met in Moscow, but there were no solid solutions because Chechnya was a part of Russia according to fundamental law and pact between Russia and Tatarstan were requested to be model pact for their meeting.

Russia government never officially announced that they have accepted Chechnya as a legal government. But payments which are kept for Chechnya from the budget of Russia federation began to be paid to temporal council.

When they have heard that opposition forces will attack Grozni, General Staff of Chechnya and temporal council declared martial in country and mobilization and attack began on 26th November. Opposition forces soon occupied most of Grozni. Even, with the support of Russia, opposition forces announced on Chechnya Tv that they have seized the control of the country. But, as it was before, government troops soon rushed opposition forces from country. But for the first time, government capture nearly 70 Russian soldiers who were at the side of opposition forces and said that if Russia does not take responsibility of these soldiers, they will execute them. Upon this situation, Russia indirectly intervened and made government and opposition forces cease fire, if they don't cease fire, Russia threatened that they will declare state of emergency in Chechnya and will begin military operations. Yeltsin later announced that time limit was extended till 15th December. Upon these process, Dudayev and Russia secretary of defence Gracev Vladikavkaz met. In 11th November morning, Russian troops entered Chechnya. No result were gained in the meetings.

Chechen Ickeriya Republic had no option but to fight

when Russian troops attacked in 11th December 1994, after thousands of Chechens died, in 1996 31st August, Hasavyurt pact was signed and Russia accepted the lost and abandoned Chechnya land. According to this pact which was signed after the first Russia-Chechnya war, both sides stated that war must be stopped, disagreements can not be solved with war, conflicts caused by war must be solved with peace and they agreed to end problems between Russia Federation and Chechen Republic till 31st December 2001 by means of international rights and law(51).

Aslan Mashadov won elections in 27th January 1997, he showed that he accepted the independence of Chechnya Ickeriya republic just like Boris Yeltsin by signing "Pact of Peaceful relations between Russia and Chechnya Ickeriya Republic in 12th May 1997 ; "Cooperation Pact about Customs" in 12th July 1997, "International Pact about the operating Baku-Charkele-Novorosisk oil pipelines" and "Pact of Economical Cooperation" between Russia and Chechnya Ickeriya Republic. Though it was not announced clearly, when these pacts are evaluated, independence of Chechnya which was colonized since the time of stardom are accepted(52).

Chechnya's right of self determination was not given importance by international people which had been given self governing right during tsardom of Russia and which had been exposed to exile and every kind of discrimination. However some scientists in Russia including Francis A. Boyle who is one of the international barristers, said that Chechnya was accepted with the pact signed in 1997(53).

Chechnya is one of the most important countries of Caucasasia with its geo-strategic position and economical resources.

Chechens who struggle to survive for over four centuries, separated from united nations with the collapse of U.S.S.R. After Chechnya's independence, election of Cehar Dudayev as president and acceptance of fundamental law, Russia decided to intervene Chechnya.

Russia broke through the obligations of treaty, didn't keep their word in making up the loses of war, they didn't even pay the cost of pipeline. After attacking two villages named Coban-makhi and Kara-Makhi in 1999, they showed Samil Basayev responsible for this assault who had no official authority in that time and they attacked Chechnya Ickeriya Republic for second time in 2nd October 1999 by alleging blowing up some apartment floors in Volgograd and Dagestan as pretenses however these events are proved to plans of FSB.

Neighbour countries and regions were almost bound to Russia and border with Georgia was covered with massive security walls by alleging "pankisi events" as a pretense just after the beginning of the war. USA, Russia and Georgia made military operations many times to this place and hunted terrorists. In this way, Russia troops which count up to two hundred thousand and their staff and Russian supporter Chechen forces control the life in that region(54).

III.COMPARISON OF CHECHEN PROBLEM WITH OTHER EXAMPLES and CHECHEN THESIS

A.COMPARISON OF CHECHEN EXAMPLE WITH OTHER EXAMPLES OF SELF DETERMINATION RIGHT.

After dispersion of United Soviets in 1991 and Yugoslavia in 1992, those countries which separated from these co-

untries declared their independence by making use of this right. Important feature of these governments is that they formed the federated wings of a federal government and they were accepted to possess right of self determination in previous fundamental law. For this reason, it is impossible to say today's international law grants right of self determination for all countries(55).

Except Baltic Republics which also include some Turkish republics, right of self determination for other twelve Soviet Republics was placed in 72nd article of United Soviets fundamental law but this was a dead article. According to this article, every union had right to separate from U.S.S.R. In 1st clause of 70th article in fundamental law, U.S.S.R. was defined as multinational, federal and united country according to results of right of self determination. Briefly, it stated that they had established United Soviets according to right of nations self determination. When dispersion process became inevitable, United Soviets wished to control this process. To apply to 72nd article of fundamental law, they accepted regulation in 7th April 1990. According to this regulation, if a country wants separation 2/3 of people must demand it, if not, country will not be able to demand separation for 10 years. It is strange despite regulation that most of republics set referendums to legalize their separation though they have legal right according to fundamental law(56).

European Union and its members in that time showed their reaction to this event by holding a meeting with twelve ministers of foreign affairs in 16th December 1991 and accepting the existence of these republics by declaring a declaration of principles. In this declaration of principles, members showed their loyalty to Helsinki Pact, Paris

Condition and especially right of self determination and they evaluated that dispersion of Yugoslavia and United Soviets were made even faster with the effect of every nation's right of self determination. According to these principles, if new republics want to be accepted in international arena, they have to be respectful and obedient to law, democracy and civil rights, rights of ethnic or minor groups in country. Right of self determination was becoming more interesting with unusual democratic rules. External right of self determination was bound to respecting the right of internal self determination of separated republics and this was the first time in world that connection of external and internal right of self determination was made inevitably connected(57).

Upon these events in United Soviets, international organizations adopt the principle of national unity and they adopted the principle that this right will be applied under the limitations of national unity and Republic's borders will become as it used to be before dispersion and sides will be able to change their borders according to their own will. "Uti possidetis juris" which meant prohibition of changing the official borders during the establishments of new governments,(58) is understood in a way that this right can only be applied in the borders of colonized countries.

In contemporary political application, right of self determination, regarded almost limited to people who lived or still living under the colony of Western imperial governments. For example, it was almost accepted universally that Kurds in Iran and Iraq and Tamils in Sri Lanka and Eritres in Ethiopia had no right for self determination however Eritre declared its independence in 24th May 1993 by making public referendum(59). For separation of

Northern Iraq Kurds, there are preparations made beginning from federal government. In first mutual article of United Nations "twin pact", Helsinki Final Act in 1975, in 8th article and other documents of OSCE, it became a right just not to end colonism but it became a reviving right. When this term is taken into hand with its forensic features, it is a right out of doubt(60).

Some commentators regard Kosovo and Chechnya events similar however they stated that International union reacted both events differently, in Kosovo, they granted Albanians their right of self determination but in Chechnya Russia used force and Chechens right of self determination was not accepted, conditions of right of self determination were not provided and these commentators evaluated that; 1. Some methods must be found to solve problems between minorities who defend that it is not fair to prevent using right of self determination; 2. Those who defend right of self determination reflect the ideas majority (61). Force may be applied as a final remedy. 2. Canada Court made same evaluations for Quebec region.

However, when all these processes are evaluated, it is seen that international union is inconsistent. International union which let Bosnia, Slovenia and Croatia separate from Yugoslavia by using force but they didn't approve the separation of Kosovo and Montenegro, now began to accept the existence of these countries. Some examples such as Chechnya and Abkhazia were never given assistance and let alone. Here, it can be said that international policy and power balance had effect on this point.

In discrimination of Kosovo and Chechnya, Yugoslavia's being a poor country and being governed by guilty Slobodan Milosevic, importance of

Russia's economical and military power and right of veto of United Nations, had effects(62).

Including previous USA president Bill Clinton, many people said that this is Russia's internal problem and they didn't intervene Russia's using disproportional power, Chechens being evaluated as related to international terrorism and using 11th September a matter of propaganda and using prohibited weapons, killing Chechen leader in cross border operations(63). However, minister of internal affairs Alexander Lebed, in the name of Yeltsin, and Cehar Dudayev signed a pact and this even shows that Chechnya's condition is so different that it can not be compared with East Timor.

2. BASIS OF CHECHENS CLAIMS AND THESIS

According to Russian thesis, Chechnya is not a federated republic and Chechnya is a self governing territory. It means it is not a founder state. However, other federated governments are accepted as founder states. Russia couldn't prevent the right of Chechens self determination despite the promises they gave since 1991, meetings, economical limitations and force they applied, but they brought limitations to all politics, law, freedom of expression of Chechens as well as all Caucasia people and this resulted in massive financial and vital damage to both Chechens and Russian democracy. There is not only single reason under this problem, oil, natural gas pipelines, and military forces are reasons of this problem(64).

Russia violated the Geneva Pact in which Russia was a side. Russia fundamental law courts decided in 31.07.1995 that Russia violated 1977 dated II. Protocol of 1949 Geneva Pact and 15/4 article fundamental law(65).

Chechens thesis claims that, they are self governing territory and according to Soviet fundamental law, those groups whose population is more than one million must be granted the right of self determination and Chechens used this right. Apart from this, they continuously stated that, they were sent to exile two times, they face discrimination in front of all Russian people and their territory was always occupied by using force and weapons and for these reasons they have right of self determination.

Chechnya's declaration of independence is appropriate to international law. According to Soviet fundamental law in 1976 which was also known as Brezhnev Fundamental law, Chechen-Ingush Self Governing republic was a self governing republic which was bound to Russia Soviet Federative Socialist Republic. This law is shown as reason for Chechnya being bound to Russia today. However, when republics of United Soviet separated from U.S.S.R in 1990, U.S.S.R and its fundamental law was abated. Some governments forming U.S.S.R, established Independent Governments Union with a new pact. One of the republics which formed United Soviets, Russia Federative Socialist Republic, similarly changed its old law. Last parliament of union had already been closed by forces of Yeltsin and government was organized again in new elections and fundamental law. As old law of U.S.S.R was abated, new law had to be found to legalize the relations of self governing territories. On this point, in 31st March 1992, "Pact of Share of legislation and authorization between ruling republic in Russia and Government Federal Agencies" was signed. As old Russian law was out of date, it is legal to create a new law for federative republics. After 11th September, USA, with anti terrorism movement,

thought that by making Chechnya prohibited for all kinds of press and declaring war of Chechnyas independence as an instance of terrorism, they could cover up their war crimes(66). World press' not seeing Chechnya, Russia preventing the free press and showing ladrones as Chechen leaders and executions of Chechens legal government leaders were not enough to solve problem(67).

E.C.H.R., made Russia to pay amends because they violated human rights and 2nd article of pact, related to right of living and with violation of 1st article Russia violated the right of property after some Chechens applied to court whose relatives were either killed or tortured.(68)68 Conflicts in region became deadlock as Russia used force regardless of international law and regarded this issue as their internal problem(69).

Tatarstan ve Chechen Ingus Republics didn't signed the pact of Russia Federation and these two republics didn't join the new fundamental law poll and parliament elections in 12th December 1993. (Tatarstan Republic later signed a pact with Russia Federation and joined the federation). On this point, there is not a pact that shows Chechnya bound to Russia Federation ; for this reason , there is no legal basis for solution of Chechnya in borders of Russia.

RESULT

Today, right of self determination which is granted internationally, seem very spread but in application it is very limited. On the other hand, right of self determination , standing on basis of international policy, environment, strategy, economics, law and culture, became a phenomenon gaining more importance day by day in this global world which provides instant info sha-

ring and other facilities. On this point , solid problems are faced related to right of self determination; Leadership aims strategically on a hand and on the other hand, need of time , human and instrumental cost to get efficient result. This conflict between different and multi dimensional situation undermines the legal solutions of this problem(70).

After the end of cold war, movements of declaration of independence increased and right of self determination became an outstanding matter in all over the world. In time, it showed spread and covered minorities of national, cultural, religious and linguistic also effecting the right of independent anti racist countries. Separation of Baltic Republics from United Soviets and dispersion of U.S.S.R, disunion of Czechoslovakia, union of Germany, separation of Eritre from Ethiopia and dispersion of Federation of Yugoslavia are all outstanding events of this period. Apart from this, as we mentioned above, its power of creating romantic aims and effect of revolutionary, rebellious and radicalizing are out of doubt anymore. This right may even change borders of a country is it experiences a kind of hegemony of independence trend, may effect a continent or all international system. The most influential effect of it was seen on children , women and families in Bosnia, Cashmere, Chechnya, Somali, Kosovo, Eritre and Palestine(71) that this situation is something dramatic let alone its being target of strategic and academic studies(72).

Unless international society denies or avoids doing approaches which can threat the existence of international law, there will no no peace, justice and security in international arena. Treating equally to the individuals at same level is the most fundamental principle of the law. International relations which are

regarded as basis of international law and similar approaches against similar events make international society and international law trustable.

Those governments which separated from U.S.S.R upon dispersion of this country stated that they declared their independence according to right of self determination. An important feature of this new governments is that, they formed the wings of a federated government previously and they were granted right of self determination according to Soviet Fundamental law. It is also seen that Chechnya fulfilled its right of to make referendum, governing a certain piece of land, making pacts with other countries, creating its own council to provide security, education, health and judgement services as these rights were given in Soviet law. This situation even lasted for 5 years.

"Right of international self-determination" is a right that was granted in early 20th century as well as in Universal Declaration of Human Rights, Helsinki Final Act and Paris Condition. According to this law, right of Chechen people's freedom is result of is legal right and this right can not be handed over to other authorities. People are responsible for respecting the expressing this right by elected agents.

Declaration of Chechnya's independence is also appropriate to existing international norm and law. As known, Chechen-Ingus was a self governing republic bound to Russia Soviet Federative Socialist Republics which formed U.S.S.R according to 1976 Soviet fundamental which was also known as Brejnev fundamental law. This law is given as a reason for Chechnya's being bound to Russia Federation today, though mistaken. However with dispersion of Soviet Union in 1990, Soviet Fundamental law was also terminated

as de facto and de iure. As a result, some governments which formed U.S.S.R created a new union ; Independent Governments Union.

Problem of Chechnya became not an international disagreement but a tragedy. Creating a public opinion in East Timor and Darfur and interest shown is very interesting as Chechnya was kept out of sight of international opinion and disproportional power was used there. Let alone having right of self determination, Chechnya was driven in such a situation that they couldn't continue their existence. However it is seen in international law that these rights are granted firmer to some other countries.

Upon dispersion of Soviet Union in 1989 and declaration of new republics in early 1990's, it was wondered how long these dispersion would continue. U.S.S.R's reaction to Baltic republics which were first to separated and accepted, was surely different from reaction to countries which separated later. After Middle Asia and South Caucasus Republics had declared their independence, Russia which withdrew to Russia borders faced problem of North Caucasus Self Governing Republics and Tatarstan Self Governing republics. Ethnic movements in regions where these ethnic live, these ethnic groups which count more than one hundred and form today's Russia Federation, are on Russia's hot agenda. Tatarstan and Chechnya have strategic importance for Russia as they are the most important petroleum resources of Russia. Tatarstan was granted half independence however when Chechnya requested independence situation gained a new aspect and changed into a war. Chechnya's condition in terms of law became focus of international discussion, which created its own parliament, courts, education system, army and

public services.

In our opinion, Chechnya have required conditions to use their right of self determination. If Chechnya's existence is not accepted by any governments in international arena after making referendums, establishing government, electing a president and living independent for some time, only aim of this approach can be political.

BIBLIOGRAPHY

- (1) MALEK, Martin, Geopolitische Veränderungen auf dem eurasischen Schachbrett: Russland, Zentralasien und die USA nach dem II. September 2001, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, B8/2002, S.14-22, interpreter SAVAŞ Genç, "Power Tricks in Middle Asia : Revival of Jeopolitic Position" Magazine of Law Perspectives:07/July 2006, i. 22.
- (2) GENÇ, agm, s. 23.
- (3) MOYNIHAN, Daniel P., Pandaemonium: Ethnicity in International Politics, Oxford-1993, s. interpreter KÜTÜKÇÜ, M. Akif, Magazine of Institute of Social Sciences of University of Selçuk i:12, p. 259-276.
- (4) DOĞAN, İlyas, "Principle of self determination", Public Law archive, September 2006, http://www.akader.info/KHUKA/2006_mart/1.pdf s. 2.; ŞAHİN, Age, s. 12.. CASSESE, Antonio, Self-Determination of Peoples, Cambridge University Press, New York- 1995, s. 11. was reported by KÜTÜKÇÜ, agm, p. 264.
- (5) ARSAVA, Ayşe Füsün, Term of Minority and Analysis of rights of minorities according to international documents and especially according to 27th article of pact of civil and political rights., AÜSBF publications Ankara-1993, p. 59.
- (6) KÜTÜKÇÜ, agm, s. 262.
- (7) Aaland Islands used right of self determination and separated from Finland ve requested to join neighbour Swiss." Though peoples right of self determination has great importance in modern vision especially after war, it is important that this principle is never mentioned in covenant of the league of nations. Accepting this principle in a few international pacts is not enough to accept it as a part of international law. This topic was taken to league of nations and requests of people of Aaland Islands were denied to separate from Finland DOĞAN, agm, s. 4.
- (8) DOĞAN, agm, s. 4.
- (9) KÜTÜKÇÜ, agm, p. 267.
- (10) Article 1 states the second aim of United Nations ; " To improve good relationships related to equality and principles of right of self determination and take appropriate precautions to strengthen peace."
- In 55th article: "...improve living conditions, cultural cooperation, consistency and provide conditions of happiness and provide suitable conditions for application of right of self determination without violating human rights"
- (11) Understanding socio-psychological approach. SCHWARTZ, Barry, "Self-Determination: The Tyranny of Freedom" 2000, The American Psychological Association, Inc., Vol. 55, No. 1, 79- 88 (<http://www.schwartzmore.edu/SocSci/bschwar/self-determination.pdf>).
- (12) UNPO, [http://www.unpo.org/content-view/4957/72/](http://www.unpo.org/content/view/4957/72/)
- (13) Wilson declared 14 principles in which 6 of them was related to self determination. He stated that those countries which lost war and became colonies, also have right of self determination and

international system should not bound to balance of power but to principle of self determination.

- (14) TUNCAY, Ali, A Post-Cold War Experience in Self-Determination and Secessionism (The Yugoslav Case), (Master of Arts, Bilkent University Institute of Economics and Social Sciences, 1993), s. 6. interpreter, KÜTÜKÇÜ, agm, p. 261.
- (15) CASSESE, A., International Law in a Divided World, New York 1986, s. 134-135, interpreter YÜCEL, Özlem, "Rights of Eastern Turkistan People in terms of International Law", Eastern Turkistan Magazine 2002 p. 188-189, s. 6; PAZARCI, Age, s. 518; ARSAVA, Ayşe Füsün, " A view of the historical development of right of Self-Determination ve Aaland Islands Problem", Seha L. Meray'a Armağan, volume I, AÜSBF Publication, Ankara-1981 p. 55-67; Kemal Gözler, "Introsuction to Fundamental Law", Bursa Ekin Bookstore Publication, 2004, p. 42-56.
- (16) UN SC Resolution 1514, 1960.
- (17) KÜTÜKÇÜ, M. Akif, "Right of self determination in international law and Turkish republics p. 263. www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/17.05.2007
- (18) Problem of Palestine something beyond self determination, it is struggle of indepenence in our opinion.
- (19) Wolfgang F. Danspeckgruber, The Self-Determination of Peoples, Hardcover, Rienner Publishers, Incorporated, Lynne, ISBN 1555877680 (1-55587-768-0), 2002, s. 335
- (20) PAZARCI, Hüseyin, International Law, Revised 3. press, Ankara 2005, p. 349.
- (21) PAZARCI, Age, p. 143; KARAOĞLU, Ali L., " Self Determination, Unity and International consistency and democracy. East-West, (War and Peace) Year: 6, Issue: 24, August, September, October 2003, p. 147. interpreter KÜTÜKÇÜ, agm, p. 260.
- (22) PAZARCI, Age, p.142.; POMERANCE, Age, p. 37-42; ARSAVA, Age, p. 77-80; interpreter KÜTÜKÇÜ, agm, p. 263.
- (23) POMERANCE, Age, p. 63-73; But, CASSESE, thinks that right of self determination doesn't create jus cogens. CASSESE, Age, p. 173, interpreter KÜTÜKÇÜ, agm, p. 275.
- (24) DOĞAN, agm, p. 10.
- (25) ÇAVUŞOĞLU, Naz, Right of minorities in international human rights, Second Press İstanbul-2001
- (26) SOYSAL, Tamer, "Twin Pacts of United Nations and Principle of Self Determination" http://www.turkhukukitesi.com/makale_225.htm.
- (27) "Internationally, improve good relationships based on respect to right of self determination" to see Turkish of this article look; Enver, International Law Principles of Turkey Ankara, 2007, p. 675.
- (28) "... regardless of race, sex, religion and language....." to see Turkish of this article look : Age, p. 675.
- (29) MANELA, Erez, The Wilsonian Moment: Self-Determination and the International Origins of Anticolonial Nationalism, New York: Oxford University Press, 2007, s. 331.
- (30) To see Turkish of this article text look BOZKURT, E., Age, p.561, 579.
- (31) To see mentioned documents ; look BOZKURT, E., Age.
- (32) FAN, Hua, "The Missing Link between Self-Determination and Democracy: The Case of East Timor", U. J. Int'l Hum. Rts. 176, Volume 6, Issue 1 (Fall 2007), <http://www.law.northwestern.edu/journals/jhr/v6/n1/7/>
- (33) UNPO, <http://www.unpo.org/content/view/-4957/72/>
- (34) OETER, Stefan, "The Right of Self-Determination in Transition", Law and State, i: 49/50, p. 148-149, nakleden KÜTÜKÇÜ, agm, p. 272.
- (35) PAZARCI, Age, p. 142.
- (36) YÜCEL, Özlem, Right of self determination in international law and local autonomy" Magazine of East Turkistan, Spring 1999 p.28-32
- (37) DOĞAN, agm, p. 2.
- (38) PAZARCI, Age, p. 143. Minorities and Tur-

key, look. TUNÇ Hasan, "Problem of minorities in international pacts and Turkey", Magazine of Faculty of Law of university of Gazi, June-December 2004 volumet: VIII, issue:1- 2 139-198; İNAÇ, Zeri, rights of minorities in international documents. , Ütopya Publishing house, Ankara, 2004.

(39)See, RG. 18.06.2003, i. 25142.

(40)According to 73rd article in this section, U.N members who take responsibility over colonized countries, apply the principle of benefits of these countries and they do their best to facilitate living conditions of these countries and they take the responsibility to improve these countries ability to governing themselves and help them to improve independent political institutes. Improving ability of peoples self autonomy is granted with its appropriateness of people to some special conditions. KARAOSMANOĞLU, Age, p. 66.

(41)KÜTÜKÇÜ, agm, p. 267.

(42)ARAL, Berdal, "Right of societies self determination as collective individuals" Human Rights Almanac, volume 21-22 , 1999-2000, Bulletin of Council of United Caucasias. Issue 24, January-February, s. 110; KARAOSMANOĞLU, Age, p. 67-68.

(43)For text ; look. POMERANCE, Age, p. 123-124.; interpreter KÜTÜKÇÜ agm, p.267.

(44)KARAOSMANOĞLU, Age, p. 69.

(45)ÇAVUŞOĞLU, Naz, Age, p. 72-73.

(46) With "Declaration of international law principles and good relationships between governments" equal rights for people and principle of right of self determination became a legal right and governments became responsible to obey this decision, this declaration also brought the condition that right of self determination can not endanger land or political unity of a country completely of partially and can not make discrimination of race, belief or colour. ŞAHİN, Age, p. 22-24.

(47)KARAOSMANOĞLU, agm, p. 150-151.

(48)KARAOSMANOĞLU, Age, p. 71-72

(49)" The Chechens Ingush During the Soviet Period and its Antecedents" translator Muhyittin Geçkil, The North Caucasus Barrier, Society For Central Asian Studies, <http://www.waynakh.com/makaleler/03.htm>,

(50)Socialist ,Capitalist and Nationalist and Ideologic approach to Chechen problem. See ; WEINSTEIN, Nat, "The War on Chechnya and US 'Humanitarianism'", Socialist Action /January 2000, <http://www.socialistaction.org/news/200001/chechnya.html>.

(51) CUTLER, Robert M., Chechnya: Conflict Profile, Foreign Policy in Focus, 10 September 2001, pp. 1-4 (http://www.robertcutler.org/blog/2001/09/chechnya_conflict_profile.html).

(52)Endless War in Chechnya , www.kavkaz-center.com.htm,05.04. 2007

(53)Şahin, Mustafa, Self Determination Policy of Europa Union, Nobel Publishing house Ankara 2000 Krş. Şahin, Age, p. 125-127; Klein, Eckart, Das Selbstbestimmungsrecht der Völker und die deutsche FrAge, Gebr. Mann Verlag, 1990 Berlin, s. 37; Kühnhardt, Ludger, Die Universalität der Menschenrechte, Olzog, München, 1987, s. 311-312; nakleden DOĞAN, agm, s. 7.

(54)YILMAZ, Murat, Chechnya: Forbidden Country, Lost Qualm <http://cecenistan.ihh.org.tr/>, 10.05.2007.

(55)PAZARCI, Age, p. 142-143.

(56)FAURBY Ib, International Law, Human Rights and the Wars in Chechnya <http://www.caucasus.dk/publication13.html> 15.06.2007; ŞAHİN, Age, p. 118.

(57) CASSESE, Age, p. 266-268, interpreter, KÜTÜKÇÜ, p. 274.

(58)ŞAHİN, Age, p. 84-85.

(59)DONNELLY, Age, p. 158, interpreter KÜTÜKÇÜ, agm, p. 274.

(60)KARAOSMANOĞLU, Ali L., "Self determination, unity, consistency and democracy.", East-West, (War and Peace) Year: 6, i: 24, August, September, October 2003.

(61) CHARNEY, Jonathan L., "Self-Determination: Chechnya, Kosovo, and East Timor" <http://law.vanderbilt.edu/journals/journal/34-02/charney.html> 27.03.2007.

(62)CHARNEY, agm,(web)

(63)YILMAZ, agm, (web)

(64) HUGHES James, European University Institute Florence, Civil War, S: 4 no.4 Winter 2001 s. 11-48, http://eprints.lse.ac.uk/641/01/-Hughes.Chechnya.Civil_Wars.pdf; ayrıca at this matter please look : WEINSTEIN, Nat, "The War on Chechnya and US 'Humanitarianism'", Socialist Action /January 2000, <http://www.socialistaction.org/news/200001/chechnya.html>.

(65)DRAGANOVA Diana, "Chechnya's Right of Secession under Russian Constitutional Law", Sofia University, Faculty of Law. <http://chinesejil.oxfordjournals.org/cgi/content/20.05.2007>.

(66)İLHAN, agm, (web)

(67)İLHAN, agm, (web)

(68) To see court desicions look ; http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2005/Feb/Chamberjudgments_Chechencases2422005.html. Khashiyev ve Akayeva v. Russia (no. 57942/00 ve 57945/00), Isayeva, Yusupova ve Bazayeva v. Russia (no. 57947/00, 57948/00 ve 57949/00) ve Isayeva v. Russia (no. 57950/00).

(69)Diana Draganova, Sofia University "Saint Kliment Ohridski", Faculty of Law. Chechnya's Right of Secession under Russian Constitutional Law, <http://chinesejil.oxfordjournals.org/cgi/reprint/3/2/571>

(70) Wolfgang F. Danspeckgruber, Age, p. 336.

(71)We think that Problem of Paletine is something beyond problem of self determination, it s struggle of independence.

(72) Wolfgang F. Danspeckgruber, Age, p. 335.

BIBLIOGRAPHY

ECHRRussiaDesicions

http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2005/Feb/Chamberjudgments_Chechencases24.2.2005.htm

ARAL, Berdal, " Right of societies self determination as collective individuals" Human Rights Almanac, volume 21-22 , 1999-2000, Bulletin of Council of United Caucasias. Issue 24, January-February-

BOZKURT, Enver, Turkey's international law principles. Ankara, 2007.

CHARNEY, I. Jonathan, " Self-Determination: Chechnya, Kosovo, and East Timor", <http://law.vanderbilt.edu/journals/journal/34-02/charney.html> 27.03.2007.

CUTLER, "Robert M., Chechnya: Conflict Profile", Foreign Policy in Focus, 10 September 2001, pp. 1-4 (http://www.robertcutler.org/blog/2001/09/chechnya_conflict_profile.html).

ÇAVUŞOĞLU, Naz, Right of minorities in international human rights, Second Press İstanbul-2001

DANSPECKGRUBER Wolfgang F., The Self-Determination of Peoples, Hardcover, Rienner Publishers, Incorporated, Lynne, ISBN 15558-77680 (1-55587-768-0), 2002.

DOĞAN, İlyas, " Principle of self determination", Public Law archive, September2006, i. 7, http://www.akader.info/KHUKA-/2006_mart/1.pdf, 14.05.2007.

DRAGANOVA ,Diana, "Chechnya's Right of Secession under Russian Constitutional Law" <http://chinesejil.oxfordjournals.org/cgi/content/abstract/20.05.2007>.

FAN, Hua, "The Missing Link between Self-Determination and Democracy: The Case of East Timor", U. J. Int'l Hum. Rts. 176, Volume 6, Issue 1 (Fall 2007), <http://www.law.northwestern.edu/journals/jhr/v6/n1/7/>.

FAURBY, Ib, <http://www.caucasus.dk/publication13.htm> "International Law, Human Rights and the Wars in Chechnya", 15.06.2007.

GAETA Paola, "The Armed Conflict in Chechnya before the Russian Constitutional Court", <http://www.ejil.org/journal/Vol7/No4/art7.pdf>

GEÇKİL, Muhyittin, The North Caucasus Barrier isimli kitaptan "The Chechens Ingush During the Soviet Period and its Antecedents" çeviri. , Society For Central Asian Studies, <http://www.waynakh.com/makaleler/03.htm>.

GÖZLER Kemal, Introduction of Fundamental law, Bursa Ekin Bookstore Publications, 2004.

HUGHES James, " Civil War", S. 4 no.4 Winter 2001, s. 11-48, http://eprints.lse.ac.uk/641/01/Hughes.Chechnya.Civil_Wars.pdf http://eprints.lse.ac.uk/641/01/Hughes.Chechnya.Civil_Wars.pdf, 20.06.2007

İNAÇ, Zeri Rights of minorities in international documentsUluslararası, Ütopya Publishing House, Ankara, 2004.

Bulletin of Caucasias Foundation, Monthly Cultural Magazine, 2002, Issue 12.

KARAOSMANOĞLU, Ali L., Solution of Civil War and International Organizations, İstanbul-1981

KARAOSMANOĞLU, Ali L., "Self determination, unity and international consistency and democracy" East-West (War and Peace) Year: 6 Issue : 24 August-September-October 2003

KÜTÜKÇÜ, M. Akif, "Right of self determination in international law and Turkish Republics", Magazine of Institute of Social Sciences of University of Selseuk, 2004 issue: 12.

MANELA, Erez, The Wilsonian Moment: Self-Determination and the International Origins of Anticolonial Nationalism, New York: Oxford University Press, 2007.

MANSUR, Şamil, Chechens, Analyses , 2. Press Sam Publications, March 1995, Ankara.

MERAY, L. Seha, Introduction to International law, volume I Ajans Turk press Ankara 60,

PAZARCI, Hüseyin, International Law, Revised third press. Ankara 2005

SANCAK, "International law and right of self determination" <http://Sancak:ihh.org.tr/otonomi/hukuk/hukuk.html>, 23.05.2007.

SAVAŞ, Genç, "Power Tricks in Middle Asia" "Revival of Jeopolitic" MLP Magazine of Law Perspectives , Issue 07/Temmuz 2006

SCHWARTZ, Barry, "Self-Determination: The Tyranny of Freedom" 2000, The American Psychological Association, Inc., Vol. 55, No. 1, 79-88 (<http://www.swarthmore.edu/SocSci/bbschwar1/self-determination.pdf>).

SOYSAL, Tamer, "Twin Pacts of United Nations and Principle of Self Determination " http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_225.htm.

ŞAHİN, Mustafa, Self determination policy of European Union., Ankara 2000.

TUNÇ, Hasan, "Problem of rights of minorities in international pacts and Turkey.", Magazine of Faculty of Law of University of Gazi June-December 2004 Volume:VIII, Issue:1-2 139-198

UNPO, <http://www.unpo.org/content/view/-4957/72/>

WEINSTEIN, Nat, "The War on Chechnya and US 'Humanitarianism'", Socialist Action /January 2000, <http://www.socialistaction.org/news/200001/chechnya.html>

YILMAZ, Murat, " Chechnya , Forbidden Country, Lost Qualm", <http://cecenistan.ihh.org.tr/>, 10.05.2007.

YÜCEL, Özlem, "Rights of East Turkestan people in terms of international law", Magazine of East Turkestan, Year 22, i. 188-189, 2001-2002.

YÜCEL, Özlem, " Right of self determination in internation law and local autonomy", Magazine of East Turkestan, Year 19, Issue 182, 1999.